

Metoder för att involvera barn i fysisk planering.

- En undersökning av projekt Gatulabba i Malmö

Izabella Stålbrand

Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Landskapsarkitektprogrammet
Alnarp 2024

Metoder för att involvera barn i fysisk planering. En undersökning av projekt Gatulabba i Malmö.

Methods for involving children in spatial planning. A research of project Gatulabba in Malmö.

Izabella Stålbrand

Handledare: Maria Kylin, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Examinator: Matilda Alfengård, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i Landskapsarkitektur
Kurskod: EX0845
Program/utbildning: Landskapsarkitekturprogrammet
Kursansvarig inst.: Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Utgivningsort: Alnarp
Utgivningsår: 2024
Omslagsbild: Izabella Stålbrand
Figurer: Bilder tagna av Växtvärket (2022) om inget annat anges
Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Nyckelord: Metoder, barnets perspektiv, fysisk planering, barns deltagande, hållbara städer

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Förord

Undersökningen är en kandidatuppsats inom Landskapsarkitekturprogrammet i Alnarp på SLU. Anledningen till att just denna uppsats tagit form grundar sig i mitt intresse för att lyfta upp barns röster och göra deras uppväxtmiljöer trygga och stimulerande. För mig är det en självklarhet att barns åsikter ska tas på allvar, inte bara för att barnkonventionen säger det, utan för att vi vuxna kan göra stor skillnad för barnet när vi lyssnar på dem. Trygga barn blir trygga vuxna.

När jag engagerade mig som ungdomsrepresentant i ett projekt 2022 som heter BURB – Barn och Ungas Rätt till Begravningsplatsen, grodde mitt intresse för att möjliggöra barnets perspektiv i samhället. Det var tack vare detta projekt i samband med ett webinarium från 2023 av Tankesmedjan Movium som hette *Placemaking for children and young people*, där mina frunderingar om barns delaktighet i samhället utvecklades. Växtvärdet föreläste om medskapande med barn och metoder för att involvera barn i designprocessen under webinariet, vilket fångade mitt intresse om deras arbete och tillvägagångssätt. Jag tog kontakt med Växtvärdet inför skrivandet av kandidatuppsatsen och ja, utfallet mynnade ut till den här uppsatsen.

Kul, intressant och lärorikt har det varit att skriva uppsatsen, en gnutta frustrerande och klurigt också såklart, det ska jag inte sticka under stolen med. Därför vill jag rikta ett stort TACK till Växtvärdet för samarbetet, speciellt tack till Gretha Jern Isacson och Sofie Berg som varit mina kontaktpersoner på Växtvärdet och som peppat och stöttat mig. Jag vill också tacka min handledare Maria Kylin för en givande handledning som hjälpt mig att nysta ut mitt virr-varr av tankar.

Alnarp, Mars 2024

Isabella Stålbrand

Sammanfattning

Denna uppsats bygger på en litteraturstudie och en fallstudie som ger kunskap om barnets perspektiv och metoder för att konsultera barn. Fallstudien är en undersökning av projekt Gatulabba som visar hur konsultation av barn kan se ut i praktiken och hur barn blir påverkade av att vara delaktiga. De metoder som uppsatsen presenterar kan planerare och arkitekter använda sig av för att förstå barns behov, värderingar och intressen inför fysisk planering. Det sammanfattas även kort hur dåtida och aktuella lagar och riktlinjer har påverkat och påverkar möjliggörandet av barnets perspektiv i fysisk planering. Resultatet från litteraturstudien och fallstudien visar att det finns många olika metoder att konsultera barn på, men de bättre metoderna är de som utförs på plats med barnen. Studierna visar också på att barn utvecklas och får bättre självförtroende av att bli delaktiga i fysisk planering, samt med strategisk fysisk planering i samband med barnets perspektiv kan det generera i hållbara städer för alla.

Nyckelord: metoder, barnets perspektiv, fysisk planering, barns deltagande, hållbara städer

Abstract

This essay is based on a literature study and a case study which provides knowledge about the child's perspective and methods for consulting children. The case study is a research of project Gatulabba which shows what consultation of children looks like in practice and how children are affected of being involved. The methods that are presented in this essay can help planners and architects to understand children's needs, values and interests before spatial planning. A short summary of how past and current laws and directions impact the empowerment of the child's perspective is also presented. The result from the literature study and the case study shows that there is a lot of methods one can use while consulting children, the better methods are the ones which is performed out on site with the children. The studies also show that children develop and get better self-confidence when being involved in spatial planning, and with well-advised spatial planning in conjunction with the child's perspective it can generate in sustainable cities for all.

Keywords: methods, child's perspective, spatial planning, Children's participation, sustainable cities

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
1.1 Mål och syfte	7
1.2 Frågeställningar	8
1.3 Material och metod	8
1.3.1 Litteraturstudie	8
1.3.2 Fallstudie.....	9
1.3.3 Frågor till pedagoger.....	10
2. Bakgrund	11
2.1 Metoder för att öka barnets perspektiv i fysisk planering	12
2.2 Ramverk för barnets perspektiv i fysisk planering	15
2.2.1 Lagar och riktlinjer som möjliggör barnets perspektiv i fysisk planering	15
2.2.2 Hur det har sett ut och hur det är idag – lagar och riktlinjer	16
2.3 Problematik kring barns delaktighet i fysisk planering	18
2.4 Fördelar när barnets perspektiv flätas in i fysisk planering.....	21
3. Projekt Gatulabba, Malmö - en fallstudie	23
3.1 Fallstudiens arbetsprocess	23
3.2 Gatulabba metoder	24
3.2.1 Utvärdering av Gatulabbas metoder.....	25
3.3 Projekt Gatulabba i praktiken.....	26
3.3.1 Gatulabbas upplägg av Fas 1–3.....	27
3.3.2 Utvärdering av tillvägagångssätten under faserna	28
3.4 Från konsultation av barn till skiss till färdig prototyp	30
3.4.1 Projektgrupp 5–7 år	30
3.4.2 Projektgrupp 8–12 år	36
3.4.3 Projektgrupp 13–18 år	39
3.5 Reflektioner från pedagoger och barn om Gatulabba – En utvärdering från Växtväcket	43
4. Besvarade frågor från pedagoger	44
5. Resultat och slutsatser	46
5.1 Resultat från KASAM	47
6. Diskussion	48
6.1 Metoddiskussion	49
7. Avslutande reflektioner	51
7.1 Framtida forskning	51
8. Referenser	53
8.1 Tryckta källor.....	53
8.2 Elektroniska källor	55

9. Figurförteckning.....	56
---------------------------------	-----------

1. Inledning

Det debatteras mycket om barns delaktighet i fysisk planering är relevant eller inte menar bland annat Martinsson & Öhrling (2018) som skriver om barnperspektiv och barns perspektiv inom kommunal verksamhet. Samtidigt saknas det kompetens om vilka metoder som kan användas för att möjliggöra barnets perspektiv och ge barnen en chans att påverka sina vardagsmiljöer menar många forskare (Movium 2021; Ataol et al 2019; Rudner 2017; Cele 2014; Francis & Lorenzo 2002). Därför blir det intressant att ta reda på vilka metoder som finns.

Med nyfikenhet ur ett landskapsarkitektstudents perspektiv kommer uppsatsen försöka reda ut vilka metoder som planerare och arkitekter kan använda för att nå barnets perspektiv. Med studier från litteratur och en undersökning av projekt Gatulabba – där sakkunniga inom ämnet med lång erfarenhet har jobbat med barn för att utveckla metoder för barn i olika åldrar, hoppas denna uppsats kunna ge en fördjupad kunskap om hur konsultation av barn ser ut i praktiken, samt hur barnets perspektiv påverkar fysisk planering och vidare staden i stort.

1.1 Mål och syfte

Syftet med uppsatsen är att försöka koppla vilka olika metoder som funkar för att förstå barnens behov, intressen och värderingar. Hur vi landskapsarkitekter som yrkesgrupp kan öka vår förståelse av barnens perspektiv och på så vis inse att barn precis som vuxna är medborgare med rättigheter, visioner och kunskap om sin närmiljö.

Målet med uppsatsen är att undersöka projekt Gatulabba i Malmö för att ta reda på vilka metoder som funkar för både barn och de vuxna som konsulterar barnen. Tillsammans med Gatulabbas material, dokumentationer och besvarade frågor från pedagoger som varit en viktig roll för barn som deltagit i Gatulabba, är målet att förstå projektets helhet och hur det har påverkat barnen att vara med. Ett långsiktigt mål är att jag som landskapsarkitektstudent ska ta med mig denna kunskap ut i arbetslivet och inspirera andra att ge barn en röst i vårt samhälle. Informationen blir även nyttig för alla involverande yrkesgrupper i fysisk planering, till exempel arkitekter, ingenjörer och politiker. Förhoppningsvis blir det ytterligare en morot till att ta med barnens perspektiv i den fysiska planeringen.

1.2 Frågeställningar

Vilka metoder kan användas för att öka barns delaktighet i fysisk planering?

Vilka metoder används i projekt Gatulabba för att involvera barn i fysisk planering?

Vad innebär barnets perspektiv och hur kan det användas i fysisk planering?

1.3 Material och metod

För att ta sig an frågeställningarna har det gjorts studier i form av litteraturstudier, en fallstudie av projekt Gatulabba och pedagoger som besvarat frågor om hur Gatulabba påverkat barnen.

Uppsatsen har utgått ifrån källor som behandlar metoder om barnets perspektiv och hur barns åsikter och tankar kan bidra till den fysiska planeringen. Litteraturstudien har fungerat som en bakgrund för att få en kunskapsförståelse av hur det har sett ut i Sverige, samt vilka ramverk och metoder som finns för att möjliggöra barnets perspektiv i fysisk planering. Det tillkommer även internationella källor och studier dels för att jämföra med Sverige, dels för att vidga perspektivet och lära sig av andra länders framgångar och insikter.

Fallstudien är huvuddelen i uppsatsen och visar hur barnets perspektiv kan användas och se ut i praktiken. För att fördjupa mig i fallstudien kontaktades fritidspedagoger och förskolepedagoger som fick besvara på frågor.

Källorna i litteraturstudien och fallstudien har granskats, analyserat och jämförts med varandra för att besvara frågeställningarna. Nedan kommer mer ingående om studiernas olika delar.

1.3.1 Litteraturstudie

Litteraturen som användes kommer från vetenskapligt granskade texter, myndigheters webbplatser och digitala forum som skapats i samarbete med staten och Sveriges kommuner och regioner. Tryckta som elektroniska källor har använts där bland; 5 mastersarbeten som analyserats ha relevant information och intressanta aspekter; böcker från forskare som är sakkunniga inom ämnet; information från

myndigheter och digitala forum (Boverket, Barnombudsmannen, Socialstyrelsen, Unicef, UNDP, Dialoguiden och Uppdrag Psykisk Hälsa) som jobbar med barnperspektivet och barnets perspektiv för att skapa bättre samhällen, samt lagar hämtade från SFS – Sveriges författningssamling.

I bakgrunden används litteraturen för att ge en förståelse för begrepp som kommer presenteras i uppsatsen. Det presenteras även i bakgrunden vilka metoder som kan användas vid konsultation med barn inför fysisk planering, därtill presenteras även ramverk som möjliggör barns deltagande i fysisk planering samt svårigheter och fördelar med att involvera barn. Anledningen till att det introduceras inom bakgrunden är för att litteraturen fungerar som en förkunskap till fallstudien och för de vidare diskussionerna i uppsatsen.

För att hitta relevanta källor började sökningar i olika söktjänster som SLU:s primo, Google Scholar och Google. En del källor hittades genom att kolla andra källors referenslista. Tips från handledare har också varit värdefullt för att få bra källor inom ämnet.

De sökord som använts är *"Barnets perspektiv"*, *"fysisk planering"*, *"barns deltagande"*, *metoder*, *stadsplanering*, *barnperspektivet*, *närmiljöer*, *hållbara städer*, *social hållbarhet*, *"urban planning"*, *"child-friendly cities"*, *mobility*, *"Childrens participation"*, *"children and youth"*.

1.3.2 Fallstudie

Fallstudien består av ett projekt som heter Gatulabba där det utvecklats metoder för att möjliggöra barns involvering i stadsplanering. Gatulabba valdes av den anledningen att barn mellan 5–18 år har fått vara med i design- och planeringsprocessen och bidragit med sina åsikter och tankar.

Inför uppsatsen kontaktades Växtväcket i Malmö som utvecklat Gatulabba och ett samarbete påbörjades där jag fick tillgång av Gatulabbas material med metoder och dokumentationer. Materialet har lästs igenom, analyserats och jämförts med litteraturstudien. Metoder som Växtväcket använt sig av förklaras i en tabell följt av analysering från Växtväckets utvärdering av Gatulabbas metodik. Deras tillvägagångssätt och barnens involvering får följas av ett urval från Växtväckets dokumenterade bilder parallellt med informerande texter. I slutet av fallstudien kommer reflektioner om Gatulabbas utformning och upplevelse av pedagoger och barn som deltagit under projektet.

1.3.3 Frågor till pedagoger

Tre pedagoger, en fritidspedagog, en förskolepedagog och en förskolelärare har besvarat frågor via mejl om hur barnen har verkat uppfatta att delta i projekt Gatulabba och hur de har påverkat barnets individuella självförtroende.

Frågorna har fungerat som en utvärdering för att förstå mer hur barnen tagit emot Gatulabba. Och hur barnens självförtroende och känsla av att kunna förändra sina närmiljöer har utvecklats.

Anledningen till att pedagoger har valts och inte barnen själva är för att det är svårt att få tag på barnen och svårt att motivera dem att svara på frågor om ett projekt som de varit med i för något år sedan. Pedagogerna som har besvarat frågorna har eller har haft god relation till barnen och jobbat med dem länge därför anses deras känsla om hur barnen uppfattats under Gatulabbas gång som relevant.

2. Bakgrund

Uppsatsen kommer fokusera på hur planerare och arkitekter kan använda sig av barnets perspektiv i fysisk planering och framför allt vilka metoder de kan använda för att konsultera barn.

Barn kommer syftas på 0–18 åringar om inget annat anges eftersom människan enligt barnkonventionen är barn fram tills individen fyllt 18 år (Unicef 2024). Att konsultera barn – att rådfråga dem om deras perspektiv och deras syn på sitt liv och sin omvärld är att beakta barnets perspektiv (Barnombudsmannen 2024b).

Fysisk planering kommer syfta till Boverkets (2023a) beskrivning, där de menar att fysisk planering är planering av mark- och vattenområden och hur det ska utformas, användas och bebyggas (Boverket 2023a).

Barnombudsmannen - BO är en statlig myndighet och ska representera barns och ungas rättigheter och intressen utifrån barnkonventionen (Barnombudsmannen 2024a). BO inrättades 1993 (Nordström 2020). Tre perspektiv om barnrätten har definierats av Barnombudsmannen (2024b).

Ett av de perspektiven är *Barnets perspektiv* som nämndes kort ovan. En mer omfattande beskrivning av barns perspektiv är att det är dynamiskt och påverkas av barnets ålder, uppväxt, mognad, kultur, erfarenhet och nuvarande livssituation. Det är bara när barnet själv berättar för vuxna om sitt perspektiv som vuxna kan ta del av den informationen. Därför är det viktigt att vuxna tar ansvar för att lyfta upp barnets perspektiv och ge barn möjligheten att få ta plats i frågor som berör barnet (Barnombudsmannen 2024b).

Det andra perspektivet som Barnombudsmannen (2024b) tar upp är *barnperspektivet* vilket är den enskilda vuxnas syn på barnet och barndomen. Detta perspektiv är helt byggt på den vuxnas erfarenhet från sin individuella barndom; från barn i sin närhet och personliga värderingar och professionell kunskap. Barnperspektivet formas dessutom av de lagstiftningar, normer och attityder som finns kring barn i ett samhälle (Barnombudsmannen 2024b).

Det sista och tredje perspektivet är *Barnrättsperspektivet* och innebär att beslutsfattare har utgångspunkt i barnkonventionen i de frågor som berör barn. Fyra av barnkonventionens grundprinciper ska minst beaktas vid tillämpning av barnrättsperspektivet men helst fler (Barnombudsmannen 2024b).

Innan frågeställningar besvaras behövs en kunskapsinhämtning av exempel på metoder som planerare och arkitekter kan använda. Det behövs även en kunskap om hur lagar och riktlinjer hanterar barnets perspektiv i fysisk planering idag. Men också en kunskap om möjligheter kontra svårigheter som uppstår när barnets perspektiv tas med i fysisk planering, vilka kommer presenteras i följande avsnitt.

2.1 Metoder för att öka barnets perspektiv i fysisk planering

Denna sektion kommer ta upp några exempel på metoder som använts för att engagera barn i den fysiska planeringen. För att kunna beskriva de metoder som tas upp behövs först en förståelse för att barn fungerar olika beroende situation, individ och ålder. Yngre barn har svårare att uttrycka sig verbalt än äldre barn menar Cele (2014) som skrivit om problematiska aspekter för barns involvering i planering. Det betyder att tillvägagångssätten för att ta till sig av barns kunskaper om sina närmiljöer blir varierande (Cele 2014).

Generaliserat exemplen på metoder som kommer presenteras i detta avsnitt skulle de kunna sättas in i två kategorier. De ena metoderna handlar om att konsultera barn utomhus direkt på plats eller i det närområde som ska projekteras. De andra metoderna innebär att konsultera barn inomhus där de får rita eller bygga upp sina närmiljöer utifrån minne och känsla. Se tabell 1 för indelningen av de två kategorierna, samt en sammanfattning i punkter på hur metoderna utförs.

Fördelen med att konsultera barn ute, speciellt för yngre barn, är för att barn kommunicerar bäst när de med sin kropp får uttrycka sina erfarenheter direkt på plats beskriver Cele (2014). Detta innefattar metoder som platsbesök med barn där undersökaren observerar barnen. Det kritiska i dessa typer av metoder är att undersökaren behöver låta barnen leda upplevelsen av platsen själva utan att bli påverkade av undersökarens fördomar om platsen (Cele 2014). Sen är det viktigt att veta att det finns många olika sätt att utföra konsultationerna på. Med det sagt, vilka metoder kan användas?

En utomhusmetod som används och nämns ofta eftersom det funkar för både yngre och äldre barn är så kallade gåturer. Både de Laval (2015) och Änggård (2015) som

forskat mycket om metoder för att öka barnets perspektiv i fysisk planering menar att gåturer med barn ger en förståelse för vilka platser som är viktiga för barn.

Gåturen kan genomföras på olika sätt eller kombinationer av olika sätt. Till exempel genom att barnen får gå och fotografera viktiga platser; gå med en filmkamera; rita favoritplatser (Änggård 2015). Parallellt kan barn intervjuas för att ytterligare bredda förståelsen av barnens upplevelser vid platser de anser är intressanta och viktiga.

Fotona, filmerna och intervjuerna blir en erfarenhetsbank med barns upplevelser om deras närmiljö. Att låta barnen märka ut på plats vilka ställen som är bra eller dåliga med något som syns ordentligt är också ett sätt att utföra gåturer på (de Laval 2015). Denna typ av metod blir ofta avspänd för barnen eftersom barnen blir experterna på miljön och de vuxna amatörerna (Änggård 2015). Även de Laval (2015) menar att denna metod är ett naturligt sätt att komma barnen närmre och förstå hur de använder platser.

Ett exempel på en inomhusmetod är barnkartor i GIS (Geografiskt informationssystem) som Berglund och Nordin (2010) forskat om och presenterar i sitt kapitel ur boken *Den lärande staden*. Att låta barn i mellanstadieålder rita kartor över ett område som är välkänt för dem ger planerare en förståelse för hur barn upplever platsen och vilka delar i ett område som används frekvent (Berglund & Nordin 2010). Dessa mentala kartor kan sedan omvandlas till GIS-kartor. Genom att omvandla barns kartor av subjektiva upplevelsevärden till GIS-kartor av kvantitativa värden blir det enklare för planerare att ta till sig av barns erfarenheter om deras närmiljö (ibid).

Genom barnkartor i GIS kan planerare, arkitekter och andra vuxna inom samhällsplanering kommunicera med barn på ett språk som båda parter förstår. Barnkartor i GIS har bland annat visat att blandad trafik i staden gör det svårt för barnen att ta sig fram på egenhand.

En annan metod som används inomhus vid konsultering av barn är dataspelet "Mina kvarter" som Svensk Byggtjänst framtagit (de Laval 2015). "Mina kvarter" eller "Block by block" som det kallas internationellt är en tillämpning av Minecraft. Datorspelet gör det enkelt för barn och unga att bygga upp och visa sin närmiljö och berätta hur den upplevs och används.

I Svensk Byggtjänsts beskrivning av projektet säger de att visionen av "Block by block" är att göra barn och unga mer delaktiga i stadsutvecklingen och på ett simpelt sätt låta barn och ungas idéer om stadens utveckling få inflytande (de Laval 2015).

Tanken med dataspel och dess fördelar enligt de Laval (2015) är att det motiverar barn att bli delaktig i samhällets fysiska miljö.

Slutligen ska uppsatsen ta upp ett sista exempel på en metod som Sandqvist Wedin (2023) nämner i sin undersökning om medborgardialog med barn. Denna metod konsulterar barn både inomhus och utomhus och heter *Arkitekter i skolan – AiS*. Metoden går ut på att arkitekter eller planerare träffar elever i skolan där eleverna får lära sig att sätta ord på sina upplevelser om sin närmiljö (Sandqvist Wedin 2023).

Både Boverket och Dialogguiden som är stöd till Sveriges kommuner och regioner när det gäller medborgardialog vid utveckling av våra städer nämner AiS som en givande metod (Boverket 2023c, Dialogguiden 2024). Metoden möjliggör att eleverna utvecklar sitt ordförråd om samhällsprocesser och lär sig att beskriva sin närmiljö och de åsikter de har kring den. Utifrån den kunskap som barn bidrar med kan planerare och arkitekter dra slutsatser om platsens styrkor och svagheter, samt förstå barnens behov. AiS kräver tålamod eftersom flera träffar behövs för att skapa en bra och trygg kontakt mellan elever och planerare (Boverket 2023c).

AiS följer även en del i läroplanen där barnen får träna sina färdigheter inom matematik, bild och slöjd, teknik, historia, svenska och samhällskunskap. Barnen får mäta, arbeta i olika skalor, rita kartor, bygga modeller och lära sig om vem som bestämmer och styr över barnens närmiljöer (Dialogguiden 2024). Barnen blir även medvetna om sina rättigheter (ibid).

Tabell 1:

UTOMHUS	INOMHUS
METODER	METODER
GÅTURER (Cele, 2014; Änggård 2015; de Laval 2015)	BARNKARTOR I GIS (Berglund & Nordin 2010)
OBSERVATIONER (de Laval 2015)	MINA KVARTER – Svensk Byggtjänst (de Laval 2015)
AiS – ARKITEKTER I SKOLA (Boverket 2023; Dialogguiden 2024; Sandqvist Wedin 2023)	AiS – ARKITEKTER I SKOLA (Boverket 2023; Dialogguiden 2024; Sandqvist Wedin 2023)

HUR	HUR
<ul style="list-style-type: none"> ○ GÖRS PÅ PLATS ○ GER SUBJEKTIVA UPPLEVELSEVÄRDEN ○ OBSERVERA ○ STÄLLA FRÅGOR ○ ANALYSERA 	<ul style="list-style-type: none"> ○ BARNEN FÅR RITA/BYGGA ○ GER KVANTITATIVA UPPLEVELSEVÄRDEN ○ ÖVERSÄTTA ○ ANALYSERA

Tabell 1 ger en sammanfattad överblick över metoderna. Tabell (Izabella Stålbrand 2024).

2.2 Ramverk för barnets perspektiv i fysisk planering

Denna del av uppsatsen kommer lyfta fram vilka lagar och riktlinjer som möjliggör barnets perspektiv i fysisk planering och hur det påverkar utemiljöer för barn. Det kommer därtill presentera kort hur det historiskt fram till idag har sett ut med en del lagar och normer om barns utemiljöer.

2.2.1 Lagar och riktlinjer som möjliggör barnets perspektiv i fysisk planering

Barnkonventionen består av 54 artiklar som behandlar barns rättigheter. Konventionen skapades av Förenta nationerna 1989 och översattes till svenska 2018 (SFS 2018:1197). Barnkonventionen blev allmän lag i Sverige år 2020 (Boverket 2020). De artiklar som denna uppsats kommer lyfta fram och referera till är barnkonventionens 4 grundläggande principer, samt artikel 31 (Unicef 2024):

Artikel 2: Alla barn har samma rättigheter och lika värde.

Artikel 3: Barns bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn.

Artikel 6: Alla barn har rätt till liv och utveckling.

Artikel 12: Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.

Artikel 31: Barn har rätt till lek, vila och fritid.

Barnkonventionen är ett rättsligt bindande avtal där varje land som erkänner detta avtal säger att barn är en egen individ med egna mänskliga rättigheter (Unicef 2024).

Barnkonventionens fyra grundprinciper det vill säga artikel 2, 3, 6 och 12 ger tankar om vad som utgör barnets bästa men tillämpning av begreppet konkretiseras inte,

förklarar Madsen (2015) i sin studie om barn och ungas roll som medborgare och deltagare i stadens utveckling.

Barnkonsekvensanalys – BKA etablerades som ett verktyg för regioner, kommuner och statliga myndigheter för att de skulle ha en strategi vid tolkning av barnets bästa (Madsen 2015). BKA:s syfte är att förstå vilka konsekvenser planeringsprocessen utgör för barnets närområde både fysiskt och socialt. Både barnperspektivet och barnets perspektiv lyfts fram i BKA, men vikten läggs på att försöka förstå det individuella barnets tankar och påverkningar av planeringsprocessen.

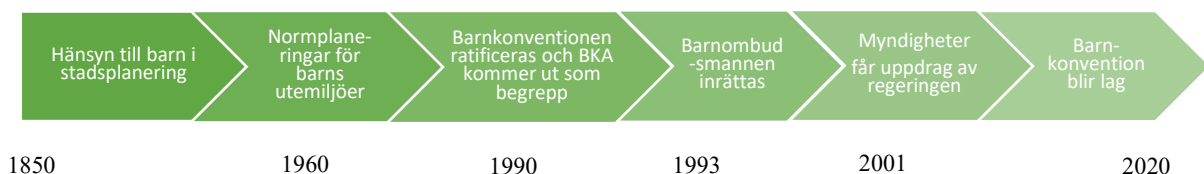
Agenda 2030 är en reaktion och handling som framkommit av Förenta nationerna år 2015 för att motverka bland annat fattigdom, ojämlikhet och global uppvärmning i världen (UNDP 2024). Agendan består av 17 hållbarhetsmål, där det 11:e målet siktar mot att skapa hållbara städer och samhällen (ibid).

Det finns forskare och myndigheter som menar att involvering av barn i den fysiska planeringen gör att chanserna för att uppnå målen av Agenda 2030 ökar (Salisu Barau et. al 2023; Boverket 2020).

Salisu Barau et. al (2023) gjorde en undersökning i norra Nigeria där de analyserade gemenskapen mellan barn och vuxna över en offentlig plats. Deras undersökning visade fördelen med att interagera barn för att skapa sociala och hållbara samhällen. Boverket skriver även i sin rapport *Barnkonventionen i fysisk planering och stadsutveckling – Kartläggning och analys* från 2020 att inkludera barn i planeringen går hand i hand med att uppnå målen för Agenda 2030 i Sverige.

2.2.2 Hur det har sett ut och hur det är idag – lagar och riktlinjer

Av informationen från litteraturen om lagar och riktlinjer som påverkat barnets plats i staden sammanställdes fakta i en tidslinje som figur 1 nedan illustrerar.

Figur 1. Tidslinje över lagar och riktlinjer som påverkat/påverkar barns plats i staden. (Izabella Stålbrand 2024).

Boverket (2020) skriver att politiker och planerare började ta hänsyn till barn i stadsplanering redan i slutet av 1800-talet. Ända sedan dess har utvecklingen av

barns inkludering i stadsplanering tagit fart. Det har genom tiden resulterat i specifika lektytor avsatta för barn ofta i parker och grönområden. Även separata gång- och cykelbanor samt utbredning av förskolor och fritidshem inkluderades i stadsutvecklingen (Boverket 2020).

Runt 1960-talet blev byggsektorn tvungen att uppfylla normer för att få statligt bostadslån så kallade *normplaneringar*. En av normerna var att värna om barns behov av lek i utemiljöer med skydd från trafik i förtätade områden. Men när Plan- och bygglagen - PBL började gälla i Sverige år 1987 har det varit upp till kommunerna att se till barnens behov (Boverket 2020).

De regler som PBL innefattar och ska kontrollera är allt från starten av ett byggprojekt till slutfördigt arbete. Stommen som utgör hela Sveriges lagstiftning om byggande består av PBL och Plan- och byggförordningen - PBF (Malmö Stad 2023). Varken i PBL eller i PBF förekommer ordet barn (Boverket 2020).

PBL är en speciallagstiftning vilket innebär att regler från PBL som kolliderar med regler för allmänna lagar exempelvis barnkonventionen får regler i PBL företräde. Med det sagt ska ändå barnets bästa beaktas vid tillämpning av PBL (Boverket 2020).

Madsen (2015) berättar att PBL föreskriver kommunerna att inkludera berörda medborgare och värna om deras intresse vid planläggning och fördelning av mark i deras närområde. Barnombudsmannen (2001) menar att detta syftar till både vuxna och barn eftersom PBL inte anger någon åldersgräns för inflytandet.

I de Laval (2015) bok om utveckling av städer för barn berättar författaren att regeringen i Sverige har gett olika myndigheter och institutioner i uppdrag att lyfta frågan om barn och deras utemiljöer. Författaren skriver att det diskuterades och bestämdes vilka myndigheter som skulle få uppdraget mellan åren 2001–2003 (de Laval 2015). Några exempel på de myndigheter och institutioner som fått ansvaret är Boverket, Movium och Barnombudsmannen (ibid).

Boverket är en förvaltningsmyndighet som ska vägleda kommuner i bland annat den fysiska planering (SFS 2022:208). Årligen skickar Boverket ut en plan- och byggenkät till Sveriges alla kommuner för att få en överblick om hur kommuner utvecklar sina städer och landsbygder. 2019 tillkom det två frågor i enkäten som handlade om hur varje enskild kommun tog hänsyn till barnkonventionen i deras arbeten om utformningen av deras samhällen översiktligt och i detalj samt om barn deltagit i den fysiska planeringen (Boverket 2020). Totalt var det 280 kommuner av 290 som svarade. 20% av kommunerna svarade nej på båda frågorna. Enligt

Boverket (2020) kan det finnas tolkningsmöjligheter om frågorna vilket gjort att 20% av kommunerna svarade nej. De två utökade frågorna i Boverkets enkät 2019 löd:

Har kommunen arbetat med att ta hänsyn till barns rättigheter i den fysiska planeringen utifrån barnkonventionens artiklar?

Har barn deltagit i kommunens arbete med fysisk planering?

Tankesmedjan Movium finns på Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) och jobbar för hållbar stadsutveckling (de Laval 2015). Movium (2021) skriver i sin bok om *Strategier för barnvänlig stadsplanering* att det inte finns något krav i barnkonventionen om mängden friyta för barn. Normann Bjarsell och Kylin (2014) skriver i sin artikel om säkerställning av barns utemiljöer att lagstiftningen om barns friyta utgörs av PBL, Miljöbalken och Skollagen. Dessa tre lagar nämner heller inte krav på mängd eller vad dessa ytor ska innehålla eller hur ytorna ska utformas (Normann Bjarsell & Kylin 2014).

Att ha riktlinjer om friytor för barn menar Normann Bjarsell som de Laval (2015) refererar till i sin bok är viktigt för att säkerställa utemiljöer för barn vid förhandlingar och fördelning av markytor.

Det har diskuterats av forskare och myndigheter vad som är ”tillräcklig” yta för barns lekvärden. Enligt lagstiftningen är det upp till kommunerna att tolka vad PBL menar med ”tillräcklig” yta (Boverket 2020). Och ena sidan tar Movium (2021) upp att Boverkets rekommendationer till kommuner om friyta för förskole- och grundskolebarn utomhus är 30-40m² /barn. Och andra sidan förklarar Movium (2021) att forskning visar att dessa mått är minimum för att barn ska kunna utveckla social lek som tillfredsställer barnens individuella behov.

2.3 Problematik kring barns delaktighet i fysisk planering

Det är svårt att säga vilka metoder som är mest meningsfulla för barn eftersom det finns få underökningar på detta menar Rodela och Norss (2023) som skrivit en artikel om hur planerare jobbar med att få in barn i den fysiska planeringen. Däremot hjälper metoder planerare och arkitekter att förstå barns behov, värderingar och vad barn föredrar (Rodela & Norss 2023).

När forskare och sakkunniga pratar om olika metoder för att konsultera barn kan man undra om alla barn i alla åldrar går att konsultera. Det finns en svårighet i att

konsultera yngre barn menar Francis och Lorenzo (2002) som gjort en historisk utvärdering av barns involvering i stadsplanering och design. Yngre barn menar Francis och Lorenzos (2002) är mellan 0–5 år. Svårigheten med denna barngrupp är att de inte kan uttrycka sig tillräckligt verbalt, men Cele (2014) menar då att man tappar att planeringen ska anpassas efter barnets sätt att kommunicera och inte tvärt om.

Hur kan man säkerställa att yngre barns behov, intressen och värderingar tas i åtanke vid fysisk planering om deras närområden? Francis och Lorenzo (2002) förklarar att det blir viktigt att höra vårdnadshavarnas behov av vad trygghet och tillgänglighet innebär för vårdnadshavarna och deras barn. Samtidigt berättar Francis och Lorenzo (2002) att barn i åldern 0–5 kan bli observerade ute på plats för att se hur de använder och upplever platsen. Detta förklarar även Cele (2014), de Laval (2015) och Änggård (2015) funkar för att konsultera yngre barn.

En problematik som Axelsson (2003) lägger fram i sitt examensarbete om barn och ungas behov i den fysiska miljön är att barn vill se snabba resultat för att det ska förstå och känna att det kan påverka sin närmiljö. Ofta blir det att barn som konsulteras hinner växa upp innan de kan ta del av resultatet (Axelsson 2003). Det blir därför viktigt att förbereda barnen och berätta för dem vad som gäller för det enskilda projektet och vad barnen kommer få vara med och uppleva menar de Laval (2015).

Berglund och Nordin (2010) uppmärksammar en problematik när planerare och arkitekter ska ta till sig informationen som barn ritar. Det viktiga är att barnens iritade information hanteras så att det inte förvrängs (Berglund & Nordin 2010). Trots det förespråkar Berglund och Nordin (2010) användningen av barnkartor eftersom det ökar förståelsen för hur barn ser på sin närmiljö. Det krävs en hög förståelse och kunskap om hur man lyssnar och kopplar mötet mellan barnet och platsen (ibid).

Cele (2014) nämnde några svårigheter och missförstånd som finns angående barns deltagande i den fysiska planeringen. En av de svårigheter och missförstånd som togs upp var att vuxna skärmar av barn från utemiljön till lekplatser medan barn själva tänker att de använder sin närmiljö som helhet.

Ett annat missförstånd som Cele och van der Burgt (2014) tar upp i deras rapport om barns relation till stadsrummet är att vuxna inte ser barn som kompetenta om sin närmiljö. Forskningen visar tvärtom skriver Cele och van der Burgt (2014). Barn ser sig själva som experter på sin närmiljö, vilket inte skulle vara konstigare än att vuxna gör detsamma menar författarna. Cele och van der Burgt (2014) förklarar att

när barn får möjlighet att ta plats i staden och bekanta sig med platser, objekt och människor ger det barnen erfarenhet. Barn som rör sig och vistas i stadens rum skapar således en självsäkerhet i sin närmiljö, eftersom de skapar erfarenhet och kompetens om staden (Cele & van der Burgt 2014).

Det är också skillnad på vad som menas med barns deltagande. Att barn fysiskt är med och planerar med möjlighet till påverkan är ett sätt att använda barns delaktighet (Cele 2014). Det vanligaste sättet som kommuner och planerare använder är att barn får uttrycka sina åsikter men att dessa åsikter inte ger någon effekt på slutresultatet av projektet, eftersom det är svårt att implementera och översätta barns uttryckta åsikter i planeringen (Cele 2014).

Både barnkonventionen och UNICEF:s Child Friendly Cities ger direktiv för att barn och unga bör vara en självklar del i den fysiska planeringen hos planerare, arkitekter och andra beslutsfattare inom samhällsplanering enligt Rudner (2017).

Även om BKA är ett komplement för att tillämpa direktiv som nämns i barnkonventionen är det inte obligatoriskt att använda BKA i planeringsprocessen idag (Madsen 2015). Men för att skapa rutin för BKA på kommunal nivå skriver Madsen (2015:37) i sin studie:

”För att barnkonsekvensanalyser ska kunna möjliggöras på kommunal nivå krävs dels en förankring i lagstiftning, riktlinjer och policys, dels en kunskap om barns behov, utveckling och intressen, då de inte är en obligatorisk del av planeringsprocessen.”

Det är många forskare och sakkunniga inom ämnet som menar att tjänstemän och politiker behöver ha kompetens om vilka metoder som kan användas för att konsultera barn i olika åldrar om deras närmiljöer (Movium 2021; Ataol et al 2019; Rudner 2017; Cele 2014; Francis & Lorenzo 2002). Forskarna menar att kunskapen och förståelsen om barns behov, värderingar och intressen behövs i alla leden. Det är viktigt att det redan finns i utbildningen för planerare och arkitekter för att policys och praxis om barns inflytande på den fysiska planeringen ska förändras (Movium 2021; Ataol et al 2019; Rudner 2017; Cele 2014; Francis & Lorenzo 2002). Dessutom menar Movium (2021) och Ataol et al (2019) att det måste finnas krav och lagar snarare än rekommendationer vid fördelning och användning av mark, samt att kommuner, politiker och andra yrkesgrupper som ansvarar och jobbar med stadsutveckling förstår värdet av att ge barn större utrymme i staden.

Det räcker inte att ha viljan, det behövs också politiska, sociala och ekonomiska resurser för att förbättra barnets perspektiv i den fysiska planeringen menar Cele (2014). Cele (2014) förklarar också att planera och fördela människors miljöer är

att utöva makt över deras liv, därför blir det viktigt att vara lyhörd och ta till sig av medborgarnas behov, intressen och värderingar.

Ataol et al (2019) ger exempel på hur vuxna kan ge barn en röst på lokalnivå via barn- och ungdomsråd. Även Boverket (2020) nämner detta i sin rapport där de har Norge som ett exempel. Varje kommun i Norge har ett barn- och ungdomsråd som planerare kan ta kontakt med inför fysiks planering. Planerare kan även ta kontakt med elevråd i den aktuella kommunen där det ska ske förändringar för att involvera barn och unga som blir påverkade av utemiljöns utveckling (Boverket 2020).

Lyckade projekt som Cele (2014) tar upp har varit när planerare utgått från barnets sätt att kommunicera. Att översätta barns berättelser om sin närmiljö i form av modellbygge tillsammans med en arkitekt har gett goda resultat för barns möjlighet att påverka slutresultatet av ett projekt (Cele 2014).

2.4 Fördelar när barnets perspektiv flätas in i fysisk planering

Barns utemiljöer utgörs inte bara av lekplatser. Barn rör sig lite överallt – från bostadsområden ut till parker, torg, lekplatser, skola och längst gång- och cykelvägar. Barns rörelsefrihet i staden påverkas av otrygga samhällen genom att vuxna blir oroliga för hur barnet i fråga ska ta sig säkert från hemmet till exempelvis skolan (Movium 2021; Ataol et al 2019). Detta resulterar i att barn ofta körs runt i staden. Barn vistas ute mindre, vilket i långa loppet medför konsekvenser för barnets fysiska och psykiska mående (Movium 2021). Barn behöver kunna röra sig fritt och känna sig trygga i staden för att skaffa sig värdefulla erfarenheter och insikter om livet och öka sitt självförtroende (Movium 2021; Ataol et al 2019).

En stad planerad med barn i fokus menar Movium (2021) är en stad bestående av olika typer av stadsrum och grönska, där dessa ytor enkelt och tryggt nås med gång och cykel. Det ska finnas utrymme för barn och unga att ta egna initiativ till lek, aktivitet och tänja på dessa gränser eftersom det gynnar deras individuella utveckling (Movium 2021). En blandad stad är en god uppväxtmiljö som bjuder in social-, ekonomisk- och ekologiskmångfald (ibid).

Movium (2021) presenterar resultat från Folkhälsomyndighetens miljöhälsorapport från 2020 som visar att andelen barn som vistas ute i grönområden har minskat från 78% år 2003 till 49% år 2019. Dessa sjunkande siffror kan bero på att grönområden i staden minskar och möjligheten att ta sig ut till grönområden för barn likaså. Grönska och natur är viktiga beståndsdelar för en god uppväxtmiljö enligt Movium (2021). En stad med olika naturupplevelser kan öka barns nyfikenhet och kunskap

om natur och ekologi. Har barn och unga kunskap om naturen kan det skapa en stark vilja av att skydda och ta hand om den, därför är det viktigt att grönytor i staden bevaras innan de blir bebyggda (Movium 2021).

För att säkra en barnvänlig stad där ekosystemtjänster vävs in med barns behov av trygga och tillgängliga platser krävs medvetna politiska beslut (Movium 2021). Kan politiska beslut och god gestaltning med barnets perspektiv i fokus samarbeta ger det goda förutsättningar för att utveckla hållbara städer anser Berglund & Nordin (2010) och Movium (2021). Planerare och arkitekter kan skapa gynnsamma och hållbara städer både för klimatet och för alla människor som bor i den genom att realisera ett sådant samarbete anser Berglund & Nordin (2010).

En fördel med att involvera barn enligt studier från Ataol et al (2019) som undersökte barns involvering i fysiks planering mellan åren 1990–2017, är att barn utvecklas väldigt mycket som individer av att vara delaktiga. Barnen ökar inte bara sin förståelse för samhällsproblem, samhällsuppbyggnad och rättigheter utan ökar även sitt självförtroende av att vara en del av samhället (Ataol et al 2019).

Ett citat från Uppdrag psykisk hälsa (2024) belyser vikten av vad det gör för barn att bli involverade:

“Barns hälsa och utveckling gynnas av att de får vara delaktiga. Att få vara delaktig innebär att bli litad på, respekterad, inkluderad och involverad. Delaktighet kan öka självuppskattningen och ge en positiv självbild vilket ger goda förutsättningar att klara utmaningar i livet.”

Även Cele (2014) menar att barnen blir bättre rustade inför framtiden när de blir involverade och lyssnade på i den fysiska planeringen.

Utifrån dessa källor kan man förstå hur viktigt det är för barns individuella utveckling och självsyn att bli inkluderade i samhället och i den fysiska planeringen av deras närmiljö. Dessutom förstår barn samhället mer när de blir en del av den på riktigt enligt Ataol et al (2019).

3. Projekt Gatulabba, Malmö - en fallstudie

Projektet Gatulabba startade år 2021 av Växtvärket som är en ideell förening i Malmö. Växtvärket är en grupp som består av bland annat landskapsarkitekter, trädgårdsingenjörer, pedagoger och miljövetare. De jobbar aktivt för barnvänliga och hållbara städer och har gjort sedan 2014 (Växtvärket 2024a). Växtvärket har många års erfarenhet av att designa med barn och menar att involvering av barn kan skapa unika, lekfulla och trygga städer (Växtvärket 2024b).

Deras vision av projekt Gatulabba är att skapa en webbsida med en metodbank som till exempel planerare eller tjänstemän kan använda för att öka barns involvering och deltagande i den fysiska planeringen (Växtvärket 2024c). Projektet består av tre år där de två första åren har inneburit ett samarbete med barn där olika metoder har använts för att se vilka som är meningsfulla att använda för både barnen och de vuxna som vill förstå hur barn upplever och använder platser i deras närmiljöer (ibid). Nedan presenteras fallstudiens arbetsprocess följt av Gatulabbas metoder och processer.

3.1 Fallstudiens arbetsprocess

Fallstudien har innehållit tre möten med Växtvärket. Det första hölls den 12 januari, 2024 kl.10:00 på Växtvärkets kontor i Malmö. Syftet med det första mötet var främst att introducera uppsatsens generella tankar och diskutera hur ett samarbete skulle kunna se ut.

Under andra mötet som ägde rum den 25 januari, 2024 på zoom kl. 13:00 bestämdes det att projekt Gatulabba skulle passa in bäst för uppsatsens syfte och mål. Efter det andra mötet fick jag tillgång till Växtvärkets material om Gatulabba. Materialet innehöll olika dokument om allt från de första tankarna om Gatulabba till deras tillvägagångssätt om designprocessen med barnen uppdelat i projektgrupper. Det innehöll även utvärderingar och dokumentationer av Växtvärkets träffar med projektgrupperna om hur alla steg i processen har fungerat.

Det tredje mötet med Växtvärket var den 31 januari kl. 09:00, 2024 på Växtvärkets kontor i Malmö. Syftet med mötet var att stämna av frågor som dykt upp när jag

läst igenom och analyserat Gatulabbas material. Frågorna handlade mest om förtydligande av deras arbetsprocess och vad de olika delarna inneburit mer konkret och för den röda tråden i hela projektet. Växtvärdet har även varit ett stöd under hela uppsatsens arbete när frågor dykt upp på vägen. Nästkommande delar av uppsatsen är en sammanställning och analysering av materialet från projekt Gatulabba.

3.2 Gatulabba metoder

De metoder som Växtvärdet använt sig av i projekt Gatulabba presenteras i tabell 2 nedan. Tabellen redovisar syftet med metoderna och beskriver kortfattat hur metoderna genomförs. I tabellen visas även en rekommenderad ålder för metoderna som Växtvärdet kommit fram till genom projekt Gatulabba.

METOD	REKOMENDERAD ÅLDER (ÅR)	SYFTE	HUR
FOTOTAGGNING	5–18	Förstudie för att förstå barns sätt att se på platser/ting i sin närmiljö.	Barn går runt med ordlappar och taggar platser/ting med ett passande beskrivande ord. T.ex. TRYGGT, OSÄKERT
INTRYCKSPROMENAD	5–18	Förstudie för att samla in barnets perspektiv av platsen som ska utvecklas och förstå vad platsen har/behöver.	Gå med en grupp barn och låt barnen ta sig an platsen fysisk. Ställ frågor och låt barnen berätta sin upplevelse.
MENTALA KARTOR	8–18	Förstudie för att undersöka rörelsemönster och trygghetsfrågor - Speglar barns upplevelse av verkligheten.	Låta barn rita en egen karta över sitt närområde. Först hur de rör sig och sen var de känner sig trygga/otrygga.
FYSISKA KARTOR	8–18	Förstudie för att undersöka rörelsemönster och trygghetsfrågor.	Barn får gå med en egen karta ute på plats och rita in sitt rörelsemönster och de platser de upplever trygga/otrygga. Enklare

			att tolka resultatet på fysiska kartor än mentala kartor.
VIMPELPROMENAD	5–7	Förstudie för att förstå barns sätt att se på platser/ting i sin närmiljö.	Barn får gå runt med en grön och en röd flagga och markera det som är bra/tryggt med grönt och det som är dåligt/otryggt med rött. Färgerna utgör kommunikationen och gör det enklare för barn och vuxna att förstå varandra.

Tabell 2. Metoder framtagna av Växtvärket i projekt Gatulabba. Tabell (Isabella Stålbrand 2024).

3.2.1 Utvärdering av Gatulabbas metoder

Växtvärkets dokumentationer, utvärderingar och reflektioner av metoderna i tabell 2 har sammanställts nedan.

Fototagning är som en form av gåtur där barnen själva får gå runt och fota och tagga platser. Alla projektgrupper genomförde fototagning. Metoden innehåller mycket rörelse i form av att barnen själva får springa runt och ta foton, vilket är fördelaktigt enligt Växtvärket. De menar att barnen kan busa, hoppa och springa undertiden. Fototagning är en bra metod för aktiva och energifulla barn reflekterade Växtvärket.

En svårighet som Växtvärket lyfter upp är att 5–7 åringarna hade svårt för att läsa och förstå vissa ord och de lades mycket tid på att barnen skulle förstå orden i början. Det var viktigt att anpassa orden efter åldersgruppen menade Växtvärket. Det gick bättre för 8–12 åringarna att förstå orden men även här behövdes det ibland en förklaring av ord. Trots det förstod barnen uppgiften bra. Fototagningen för 13–18 åringarna gick bra. De förstod uppgiften och orden.

Intryckspromenader liknar de gåturer Ängsgård (2015) och de Laval (2015) berättar om. Denna metod gjordes i alla åldrar 5-18 år. Det upplevdes enligt de som konsulterade barnen att barnen tyckte det var roligt att berätta hur de uppfattade saker och att de fick beklaga sig över vad vuxna säger att barn ska göra ute i trafiken men så gör vuxna inte likadant, speciellt barnen för 8–12 åringar.

8–12 åringar verkade tycka det var roligt att komma med lösningar på problem som de såg under promenaderna enligt de som konsulterade barnen. Växtväcket tyckte det var en bra metod som fick i gång tankarna kring hur man kan förbättra eller komplettera olika platser i staden.

Däremot var det svårt för 5–7 åringar att gå och prata samtidigt skriver Växtväcket i sina reflektioner om intryckspromenaderna. Att barnen mellan 5–7 år pratade samtidigt gjorde det heller inte lättare att förstå. Växtväcket tyckte att det hade varit bättre att gå i små grupper eller sätta sig ner en stund och låta barnen i lugn och ro berätta sina tankar.

Metoderna med kartor fungerade bra för barnen i åldrarna 8–18 år enligt Växtväckets utvärderingar. 5–7 åringarna fick göra lekkartor första projektåret men det gav inga resultat eftersom det var svårt för barnen att förhålla sig till en karta.

Barnen i 8–12 år verkade tycka om att jobba med kartor enligt de som konsulterade barnen. Här var det viktigt att ge barnen varsin karta annars kan det uppstå konflikter. En svårighet som Växtväcket lyfter fram vid användning av kartor är att jobba med en fråga per tillfälle. Till exempel lyft upp trygghetsfrågan ena gången och lekmöjligheter en annan gång.

Vimpelpromenaderna verkade 5–7 åringarna tycka var roligt och det förstod vad metoden gick ut på skrev Växtväcket i sin utvärdering om metoden.

3.3 Projekt Gatulabba i praktiken

Inför projektet kontaktade Växtväcket förskolor, skolor och fritidsgårdar i närheten av den platsen som projektet skulle utgå ifrån. Projektår 1 utgick från Sofielund, Malmö och projektår 2 utgick från Lorensborg, Malmö.

De barn som medverkade under respektive år blev indelade i åldersgrupper: 5–7 år, 8–12 år och 13–18 år. Indelningen beror på att projektet och metoderna måste anpassas efter barnens förutsättningar. Därför har Växtväcket delat in barn i grupper så kallade projektgrupper där de har liknande förutsättningar beroende ålder, rörelsefrihet i staden, medskapande och engagemang enligt Växtväcket. Barn i åldern 0–4 år har inte medverkat eftersom det inte hade blivit meningsfullt för den åldersgruppen i specifikt denna process.

Växtväcket menar att barn i åldrarna 5–7 år är starkt knutna till sina vårdnadshavares rörelsemönster och mer beroende av de vuxna ute i staden än de andra två åldersgrupperna. 5–7 åringar kan enklare ta till sig av berättelser eller

visuell information som bilder, därför är det rimligt att använda metoder som tillhandhåller detta.

När barn kommer upp i åldrarna 8–12 har de börjat skolan och succesivt börjat röra sig utan vuxna i staden. De börjar utforska närområdet med sig själv och med kompisar, vilket är viktigt för deras personliga utveckling och självförtroende. Att samarbeta med denna åldersgrupp kräver förståelse för deras nyfikenhet och vilja att delta förklarar Växtvärket. Bilder och berättelser är bra kommunikationssätt även i denna åldersgrupp.

Den sista åldersgruppen 13–18 åringar har enligt de ungdomar som var med i projekt Gatulabba ett stort behov av att ha umgängesvänliga platser. Platser där de kan umgås med sina vänner och bara vara. Växtvärket rekommenderar att ta kontakt med ungdomsgårdar eller dylikt för att försöka väcka ungdomarnas intresse till att delta. Denna åldersgrupp har lättare att besvara konkreta frågor och kan resonera mer kring hur de upplever och använder sina närmiljöer.

Växtvärket förmedlar vikten med att ge barnen en bra förståelse för projektet och vad barnen kan göra inom projektets ramar. Bra kontakt och tillit med barn är också nödvändigt för att barn ska känna sig trygga att uttrycka sina tankar. Därför är det behövt att anpassa sig efter varje individuell barngrupp som konsulteras menar Växtvärket.

3.3.1 Gatulabbas upplägg av Fas 1–3

Gatulabba har genomförts via möten med varje projektgrupp. Projektgrupperna genomgick tre faser. Varje fas genomfördes under 8 veckor fördelat på 5 tillfällen (möten). Tillfällena varade i cirka 1h för projektgrupp 5–7 år och 2h för projektgrupperna 8–12 år och 13–18 år.

Något som var genomgående för projektgrupp 8–12 år och 13–18 år var en utvärdering av KASAM – Känsla Av Sammanhang. Varje projektgrupp fick vid varje fas besvara frågor anpassat efter sin ålder hur de upplevde känslan av samhörighet om livet i stort. Eftersom projektgrupp 5–7 år har svårt för att besvara sådana typer av frågor var det irrelevant att använda KASAM i denna projektgruppgrupp.

Skattningsformuläret KASAM är framtagen av Aaron Antonovsky år 1990 från den salutogena modellen (Socialstyrelsen 2024) – en modell som utreder faktorer som bidrar till människans hälsa (Gagnehag & Magnusson 2006). Socialstyrelsen (2024) skriver så här:

KASAM mäter känsla av sammanhang utifrån tre delskalor:

Begriplighet – förståelse för omvärlden som strukturerad och ordnad.

Hanterbarhet – upplevelsen för att hantera olika händelser.

Meningsfullhet – känslan av engagemang och motivation av olika händelser.

Syftet med KASAM är att mäta en persons känsla av tillit gentemot sin förmåga att hantera motgångar kopplat till ens upplevda välbefinnande och hälsa (Socialstyrelsen 2024).

Fas 1:

Inledningsvis av fas 1 introducerades barnen till projektet om varför barns deltagande i Gatulabba var viktigt. Fas 1 handlade mycket om att konsultera barnen utifrån de metoderna som beskrivs i tabell 1 för att förstå deras perspektiv av området som de skulle jobba med.

Innan barnen påbörjade skissandet och modellbygget berättades det för barnen i form av bilder vad som var möjligt att bygga utifrån projektets ramverk. Dessa bilder var väldigt varierande och de skulle framstå som icke ledande. De vuxna som jobbade med barnen upplevde inte att barnen blev påverkade av bilderna utan att de blev mer inspirerade av känslan som bilden gav.

Fas 2:

Fas 2 handlade om att samarbeta och tillsammans komma på en prototyp för platsen. Sedan var det dags att förbereda barnen inför byggandet med snickarskola. I snickarskolan introducerades barnen till verktyg för att bli mer självsäkra kring dessa inför byggandet av den riktiga prototypen.

Fas 3:

I den sista och tredje fasen var det dags att bygga och eventuellt måla prototypen. Slutligen avslutades fas 3 med en gatufest där de inblandade och de som bor i närområdet var välkomna att ta del av det barnen skapat.

3.3.2 Utvärdering av tillvägagångssätten under faserna

Växtvärkets tankar och utvärderingar över fasernas process har sammanställts nedan.

Inspirationsbilder: Växtväcket skrev i sin utvärdering att barnen påverkades ibland av vad de andra tyckte om bilderna. Växtväcket hade valt bilder de tänkte att

barnen skulle tycka om vilket vid något tillfälle gjorde att barnen gillade alla bilderna. Att aktivt välja tråkiga eller dåliga bilder hade varit bra för att få variation menar Växtvärket. Generellt så fungerade detta annars bra för att ge barnen en förståelse för vad som var möjligt att skapa inom projektets förutsättningar förklarade Växtvärket i sin utvärdering.

Design/Skissa: Projektgrupp 5–7 år tyckte ibland det var jobbigt att rita själv och ville ha hjälp av en vuxen. Annars var detta en del av processen som uppskattades av alla projektgrupper. Det var enkelt att kommunicera med bilder betonar Växtvärket i sin utvärdering.

Modellbygge: Att göra modeller med projektgrupp 5–7 år blev ostrukturerad i början beskriver Växtvärket, eftersom det fanns väldigt mycket material för barnen att välja mellan, vilket gjorde att de ville göra egna modeller än till den prototyp som skulle byggas. När ändringar gjordes så att det bara fanns ett material (lera) gick det bättre för barnen att fokusera och samarbeta mot en gemensam prototyp.

Snickarskola: Detta var uppskattat av barn och pedagoger från projektgrupp 5–7 år skrev Växtvärket. Barnen lärde sig snabbt. Barnen i projektgrupp 8–12 år har börjat ha slöjd i skolan och visste en del om verktygen redan men det var ändå en bra övning att låta barnen använda verktygen på Växtvärkets premisser och inte på skolans. Snickarskolan för projektgrupp 13–15 år var inte lika engagerat, många som inte dök upp till det. För att det skulle gett mer hade det behövts en extra motivation till att delta i snickarskolan menar Växtvärket.

Bygga: Den här delen av processen var tålamodskrävande och tekniskt svår enligt Växtvärket. Det behövdes mycket hjälp och vägledning av vuxna. Fokuset tappades ibland och det var svårt att samarbeta skriver Växtvärket i utvärderingen. Extra svårt med samarbetet var det för projektgrupp 5–7 år som inte jobbat så mycket med samarbetsövningar tidigare. Men trots det skriver Växtvärket att barnen verkade tycka det var roligt att få vara involverade även i denna process.

KASAM: Genomfördes i projektgrupp 8–12 år och 13–19 år. Det som var problematiskt med frågeformuläret och uppgiften enligt Växtvärket var generell språket och att det kändes som en skoluppgift. Det var också svårt att få till KASAM i fas 3 efter gatufesten när alla barnen gick på sommarlov menar Växtvärket. Att motivera barnen med varför det är viktigt och samtidigt bjuda på fika gjorde att de kunde hålla koncentrationen och engagemanget uppe förklarar Växtvärket i sin utvärdering.

Generella tankar från Växtvärket om processen: Växtvärket menar att det är viktigt att vara flexibel när man jobbar med barn – man vill inte att barnen ska känna sig ”överkörda”. Lyhördhet är också nödvändigt för att förstå barnens individuella behov och motivationsdriv.

En annan sak som Växtvärket tyckte underlättade processen var att dela upp större och/eller energiska klasser/grupper i mindre grupper för att ha möjlighet att lyssna på varje barn.

En lärdom som Växtvärket tar med sig är att det okej att pausa med till exempel lekar när man märker att barnen tappar koncentration. Leken fungerade även som ett sätt att berätta för barnen vad som ska göras och komma in i ”rätt” mentalitet skriver Växtvärket i sin utvärdering.

Växtvärket lyfter även upp att en kontinuerlig dialog med barnen om syftet med projektet är viktigt för att öka barnens förståelse om vad de gör.

3.4 Från konsultation av barn till skiss till färdig prototyp

Nedan tas det upp ett exempel från varje projektgrupp från projektår 1 där det beskrivs hur barnen har tänkt och resonerat från konsultation till skiss och till färdig prototyp i skala 1:1.

3.4.1 Projektgrupp 5–7 år

Det första exemplet som presenteras är från projektgrupp 5–7 år. De jobbade bland annat med en gång- och cykelväg vid Gullängen, Sofielund i Malmö.

Figur 2. Gullängen, Malmö. Pilen visar gång- och cykelvägen som barnen jobbade med. Map Data © Google (2024a).

Barnen gick en intryckspromenad (se tabell 2) där de fick frågor medan de gick längs gång- och cykelvägen. Frågorna handlade om barnen kunde hitta något att leka med där eller var de inte kunde leka och hur gång- och cykelvägen hade sett ut om barn fick bestämma.

Svaren från barnen var lite blandade men många delade svar. En del barn beskrev att de kunde leka i buskagen intill och hitta pinnar att leka med. Andra barn berättade att de kunde använda den intilliggande gräsmattan och spela fotboll på. Majoriteten av barnen var överens om att de inte får leka på bilvägen eftersom de kan bli påkörda. Ett av barnen sa att de inte får leka på gång- och cykelvägen. Om barnen fick göra en gång- och cykelväg hade de velat hoppa hage; dansa och sjunga; dela upp gång- och cykelvägen för barn och vuxna med ett streck; rita gång- och cykelvägen i regnbågens färger.

Fototagning (se tabell 2) gjorde barnen också på platsen och de såg ut så här:

Figur 3. Säkert/Tryggt - bänk, ryggstöd.

Figur 4. Farligt - glasflaska.

Figur 5. Coolt - graffiti.

Efter insamlade intryck från metoderna var det dags att skissa på idéer till prototyp. Det kändes svårt för vissa barn att rita sina idéer, då hjälpte vuxna till och ritade det som barnet berättade.

Figur 6. Skissning i full gång.

När skissningen var färdig kom barnen tillsammans med de vuxna överens om vad som skulle byggas för att göra platsen bättre och roligare. De kom överens om att en cykelguppväg skulle byggas med blomlådor vid sidan om och det skulle målas i många olika färger. Bilder på processen och resultatet finns nedan.

Figur 7. Snickarskola - använda såg.

Figur 8. Byggande av prototyp - Cykelguppvägen.

Figur 9. Målardags!

Figur 10. Målning av cykelguppvägen.

Figur 11. Resultatet av cykelguppvägen.

3.4.2 Projektgrupp 8–12 år

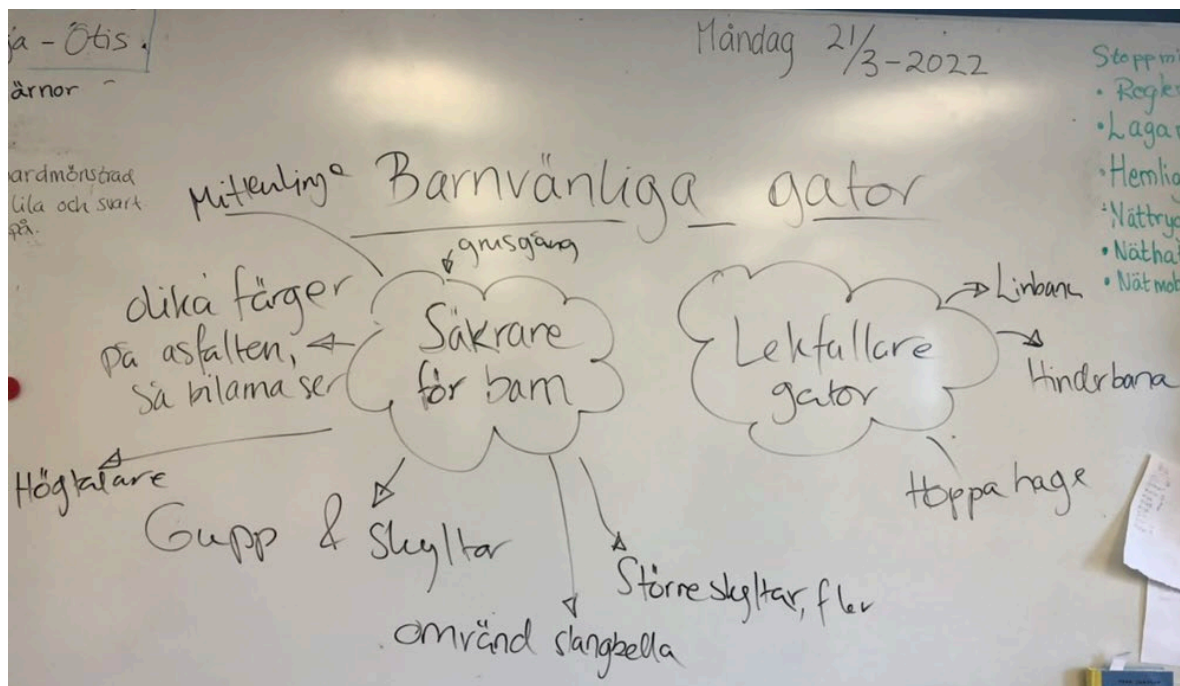
Det andra exemplet kommer från projektgrupp 8–12 år som jobbat med ett område utanför Sofielundsfridsgård på Palmgatan i Malmö.

Figur 12. Området utanför Sofielundsfridsgård på Palmgatan som barnen analyserat, Malmö. Cirkeln visar fritidsgården. Map Data © Google (2024b).

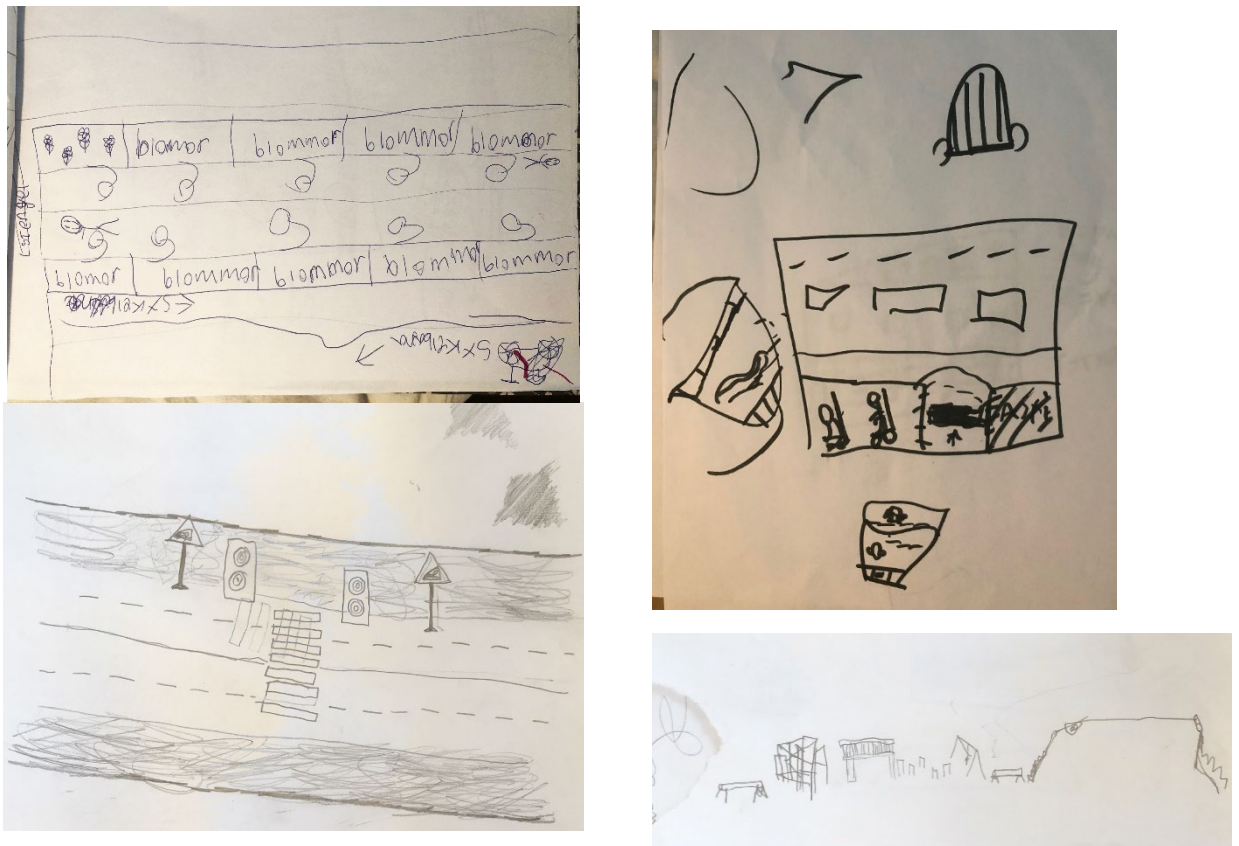
Även denna projektgrupp fick göra fototagning runt platsen men även en riskinventering av angränsande platser till fritidsgården. Barnen fick skriva och berätta de säkerhetsrisker som fanns i området och vilka åtgärder barnen ville ha för att känna sig tryggare. Barnen berättade bland annat att en grusgång bredvid cykelvägen hade varit bra så att gående slipper parera mellan cyklarna. En annan sak som barnen lyfte upp var att de ville ha en tydligare gång- och cykelväg genom vändplatsen utanför fritidsgården för att enklare och tryggare kunna ta sig fram.

Inför ideritningen diskuterade barnen och de vuxna som konsulterade barnen hur barnvänliga gator kan se ut. Detta gjordes från två olika perspektiv. Det ena perspektivet fokuserade på trygghet och det andra perspektivet fokuserade på lekfullhet. Det ritades upp en Mindmap på Whiteboard-tavlan och många idéer och tankar yttrades. Se figur 13.

Figur 13. Mindmap - barnvänliga gator.

Detta gav barnen många tankar och idéer av varandra som syns i idéritningarna i figur 14.

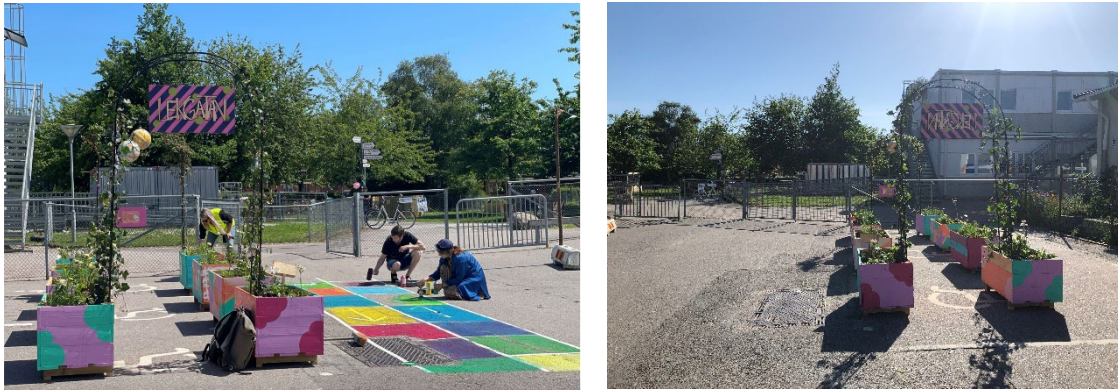

Figur 14. Idéritningar från projektgrupp 8–12 år.

Tillsammans kom barnen och de vuxna överens om att platsen utanför fritidsgården behövde en avgränsning mellan fritidsgårdens uteplats och vändplatsen där bilarna kör. Detta resulterade i en lekgata med blomlådor i färgglad målning som skulle skapa en trygg ”vägg” och gångstråk där barnen inte behövde vara oroliga för bilar.

Figur 15. Målning av blomlådor.

Figur 16. Slutresultat av lekgatan.

3.4.3 Projektgrupp 13–18 år

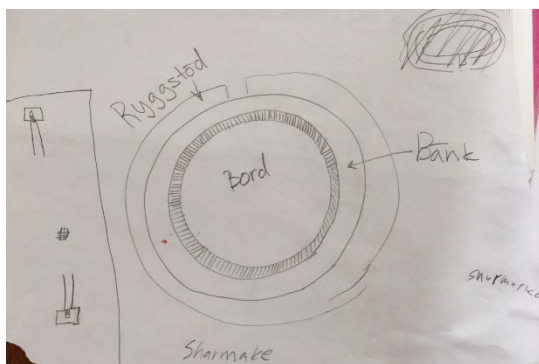
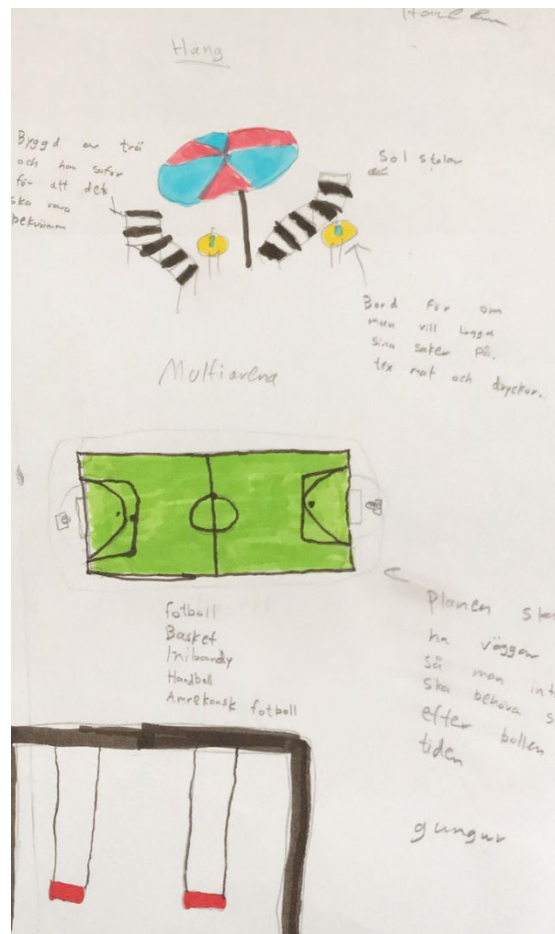
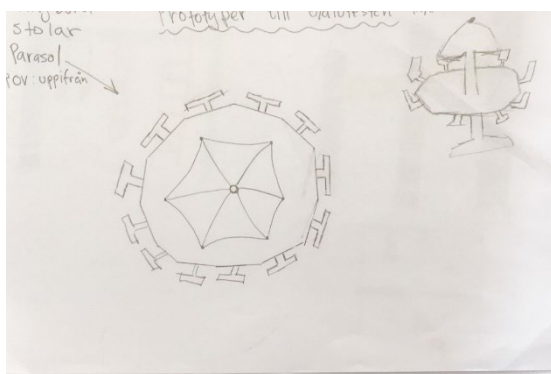
Det tredje och sista exemplet kommer från projektgrupp 13–18 år. De har jobbat och undersökt hur de upplever sitt närområde runt fritidsgården i Norra Sofielund i Malmö. Se figur 10.

Växtväcket uttrycker att det var svårt att få tag på ungdomar men i projektår 1 lyckades de få kontakt med TiF – Tillsammans i förening. TiF är en organisation som jobbar med att öka ungas engagemang i Malmö.

Ungdomarna gjorde fototagning följt av ideritningar och resonerade fram att det behövs fler platser där ungdomar kan hänga utan att bli störda eller bortschasade av vuxna.

Figur 17. Fototagging med ungdomar 13–18 år. Säkert/Tryggt är fritidsgården. Korrekt/bra är hängmattan.

Figur 18. Idéritningar för häng och lek.

Ungdomarna bestämde sig för att ett ”hängbord” skulle vara bra att ha där de kan sitta runt ett bord med bänkar som skapar ett eget litet tryggt rum. Det blev dags för byggnad av prototyp Hängbordet, se figur 19.

Figur 19. Hängbordet kommer till liv.

Slutresultatet av Hängbordet blev så här:

Figur 20. Slutresultat av hängbordet.

3.5 Reflektioner från pedagoger och barn om Gatulabba – En utvärdering från Växtvärket

Pedagoger som deltagit under projektet med projektgrupp 5–7 år skriver i en utvärdering från Växtvärket att det var kul att se barnens utveckling av tillit till vuxna. De beskriver också att det var fint att se barnen samspel i olika övningar där deras samarbete utmanades. Barnens tankebanor, kreativitet och byggande i kombinerades med lek skapade ett bra upplägg för barnen menade de pedagoger som besvarade utvärderingen. Det tilläggs att upplägget för Gatulabba inte hade kunnat förhindra barnens koncentration och motivation till att göra övningarna, eftersom det beror på barnens dagsform som påverkas av tidigare aktiviteter och distraktioner i närheten, vilket man får ha överseende med när man jobbar med barn.

Pedagoger från projektgrupp 5–7 år fick en fråga i Växtvärkets utvärdering om de upplever att barnen förstod projektet. Pedagogerna svarade att barnen mest uppskattade att skapa och bygga, men att syftet ”göra gatan säkrare för barn” förstod barnen först i slutet av projektet då de insåg deras möjlighet att förändra.

De höjdpunkter som lyfts upp av pedagoger i Växtvärkets utvärdering är att se och följa barnens utveckling av nya kunskaper och färdigheter, till exempel när de lärde sig om verktyg och hur de fungerade.

Dilemman som pedagoger nämner är svårigheter att förutse hur varje individuellt barn skulle reagera på nya situationer och miljöer, med det sagt menar de pedagogerna att det är ingenting som hade kunnat förändras eller förbättras i upplägget.

En del barn från projektgrupp 13–18 år fick besvara en enkät från Växtvärket om deras upplevelse av att vara med i Gatulabba. Barnen skrev att det var roligt att delta speciellt när de fick fika, men att designa, bygga och måla var svårast. I enkäten svarade barnen också att de hade förstått vad Gatulabba gick ut på. Barnen ansåg också att det var lättast att samarbeta. De blev även jättenöjda med slutresultatet av prototyperna.

4. Besvarade frågor från pedagoger

De pedagoger som besvarade frågorna via mejl kommer refereras till deras arbetstitel: fritidspedagog, förskolepedagog och förskolelärare. Frågorna som pedagogerna besvarade handlade om hur de upplevt att Gatulabba påverkat barnen. Pedagogerna har arbetat med några av barnen som var med i Gatulabba i åldrarna 9–10 år respektive 5–7 år.

Följande frågor ställdes till pedagogerna:

Upplivede du att barnens självförtroende utvecklades under tiden de var delaktiga i gatulabba?

Har barnen tagit upp reflektioner om gatulabba under projektets gång och/eller efter projektet?

Upplever du att barnen fått upp ögonen för att de kan göra förändringar i sin närmiljö?

Har barnen lyft upp och reflekterat över saker som de vill förändra i sin närmiljö under tiden eller efter Gatulabba?

Är det något annat som utvecklats/påverkat barnen som kan kopplas till Gatulabba?

Gemensamt i pedagogernas svar om hur de upplevt att barnen utvecklats av att vara med i Gatulabba är att barnens självförtroende ökat. Pedagogerna menar att självförtroendeökningen kan kopplas till att barnen fick använda och bli bekväma i verktyg som barnen aldrig använt tidigare. Förskoleläraren skriver i ett svar om hur Gatulabba har utvecklat och påverkat barnen:

”Förutom självkänslan i att jag kan förändra och påverka med mina idéer så var det också kunskapen och självförtroendet i att kunna bemästra olika verktyg och maskiner som annars barn inte brukar få ha utan bara vuxna brukar använda. Språket utvecklas också när man måste uttrycka sina tankar och beskriva vad man behöver göra och önskar.”

Förskolepedagogen beskrev också att barnen haft mycket stöd och förtroende för de vuxna när barnen skulle ta sig an uppgifter de aldrig gjort innan. Genom att vuxna funnits där och peppat barnen till att klara olika uppgifter har det gjort att barnens tillit till sin förmåga förbättrades menar förskolepedagogen.

En annan sak som förskolepedagogen och förskoleläraren skrev var att barnen ofta längtade efter övningar och uppgifter som de fick göra på Gatulabba. Ibland lekte ett barn att de spikade precis som de gjorde under Gatulabba skrev förskolepedagogen.

Frågan om pedagogen upplevt att barnen fått upp ögonen för att de kan göra förändring i sin närmiljö, svarade fritidspedagogen och förskolepedagogen att det upplevdes som att barnen kände en möjlighet att förändra miljön som det hade fokus på. Däremot inte självständigt utan de behövde stöd och engagemang från vuxna. Fritidspedagogen skriver också att barnen var väldigt motiverade till att förändra den plats som de jobbade med, men upplever inte att barnen efter projektet utvidgade motivationen till andra platser. Förskolepedagogen besvarade frågan med att det är svårt för förskolebarn att se den röda tråden under projektets gång, men i slutet kunde några av dem koppla den röda tråden. Förskoleläraren menar att barnen såg att sina idéer togs på allvar och bli verklighet, vilket gjort att de fått upp ögonen för att de kan göra förändring. Fritidspedagogen och förskolepedagogen menar däremot att det är svårt att säga när det gått något år sedan barnen medverkade i projektet. Dessutom gick barnen på sommarlov när projektet var slut, vilket gjorde det svårt att återkoppla med barnen.

5. Resultat och slutsatser

Med kunskapsinhämningen från litteraturstudierna och fallstudien kan frågeställningarna nedan besvaras och reflekteras över:

Vad innebär barnets perspektiv och hur kan det användas i fysisk planering?

Vilka metoder finns det för att öka barns delaktighet i fysiska planering?

Vilka metoder används i projekt Gatulabba av Växtvärket för att involvera barn i fysisk planering?

Barnets perspektiv innebär att man lyssnar på vad det enskilda barnet har att säga om sin upplevelse och åsikt om det som berör barnet. Barnets perspektiv i fysisk planering innebär att konsultera barn om deras upplevelse och användning av platser i deras närmiljö inför projektering av en plats. Det barnen uttrycker kan sedan realiseras i fysisk planering för att barnens behov och intressen ska bli hörda och tagna på allvar.

Att använda barnets perspektiv i fysisk planering har många fördelar men som planeringspraxisen ser ut idag kring barns involvering är det svårt. Trots det finns det mycket kompetens och förståelse hos forskare och sakkunniga inom ämnet. Kunskapen behöver komma ut i alla leden, från politiker till tjänstemän, menar forskarna som nämnts tidigare i uppsatsen, vilket görs genom utbildning, lagar och krav. För att förverkliga detta krävs dessutom strategier och metoder för hur barnets perspektiv ska kunna bli en del av fysisk planering.

Det går att konstatera att det finns en variation av metoder som kan tillämpas för att involvera barn i den fysiska planeringen. De metoder som verkar fungera bäst och som går att använda för yngre och äldre barn är metoder där barn vistas ute på plats som Ängsgård (2015) och de Laval (2015) tar upp om gåturer.

I projekt Gatulabba användes ordet intryckspromenader för samma metod. Både Ängsgård (2015), de Laval (2015) och Växtvärket förespråkar denna metod som relevant och informationsnyttig för att förstå barnens syn på platsen som undersöks. Denna metod ger en god förståelse för vad barnen uppskattar med platsen och vad det är på platsen som gör att de känner sig trygga och stimulerade.

Växtvärket tar också upp metoden fototagging som barn verkar uppskatta att medverka i. Resultatet av fototaggingen ger konkreta svar på hur barn uppfattar fenomen och ting vid en plats. Vilket möjliggör att planerare och arkitekter kan ta till sig av den informationen och bevara eller förbättra de kvaliteter som barn uppskattar.

Att använda sig av kartor fungerar också, men främst för äldre barn eftersom yngre barn har svårt att tolka kartor och använda sig av dem. Växtvärket nämner *Mentala kartor* och *Fysiska kartor* i projekt Gatulabba som fungerat för barn mellan 8–18 år. Det finns en risk med den typen av metod när barnens kartor ska översättas. Risken vid översättningen är att väsentlig information tappas bort på vägen som Berglund och Nordin (2010) nämner om Barnkartor i GIS.

Det nämns också digitala metoder i form av datorspelet ”Mina kvarter” framtaget av Svensk Byggtjänst som de Laval (2015) nämner i sin bok. Datorspelet är enkelt och kul för barn att ta till sig och det blir intressant för barn att lära sig om samhällsfrågor och hur de kan påverka sin omgivning.

Arkitekter i skolan som Sandqvist Wedin (2023) skriver om i sin undersökning har också varit en framgångsrik metod. Metoden förutsätter ett samarbete med en skola och arkitekter eller planerare som har resurser för att jobba under längre tid med en klass.

Arkitekter i skolan skulle kunna jämföras med projekt Gatulabba där de jobbat under en längre period med skolbarn i närområdet som projektet utgår ifrån. Båda metoderna skapar förutsättningar som ökar barnens förståelse för att beskriva sin omgivning som arkitekter och planerare sedan kan använda i den fysisk planering av barnens närområde.

5.1 Resultat från KASAM

Växtvärket uttrycker att det var svårt att upprätthålla KASAM under Gatulabba eftersom en del barn blev sjuka eller inte dök upp samt svårighet att hålla motivationen uppe hos barnen när de besvarade skattningsformuläret. Det går därför inte att använda resultat som vetenskapliga belegg från KASAM på grund av bortfall i deltagandet, plus att det stundvis knappt gick att genomföra. Däremot är det intressant att ta del av resultatet och för att se om en del av barnen upplevde att känslan av sammanhang ökade.

Resultatet visar att det fanns en ökning i barnens känsla av sammanhang. Det är inte en jättestor skillnad men tillräcklig för att säga att en viss förändring har skett.

6. Diskussion

Efter att ha fördjupat mig inom metodiken för involvering av barn i fysisk planering, väcks följande funderingar:

Var ligger det största problemet för att ta med barnets perspektiv i fysisk planering?

Hur kan vi använda oss av denna information för att öka demokratin i våra städer för barn?

Utifrån de studier som gjorts i denna uppsats verkar ett av de största problemen vara att riktlinjer som ska agera för att säkra barnets bästa enbart är rekommendationer. Det medför att riktlinjerna inte är en självklar del i planeringsprocessen, utan det beror på olika aktörers egen vilja att utgå ifrån och använda sig av. Förutom detta saknas det idag en brygga mellan kunskapen om hur barn kan bidra med viktig information inför fysisk planering och de yrkesgrupper som jobbar med fysisk planering. Det blir problematiskt att ta till sig av barnets perspektiv när det inte finns en direkt strategi för hur det kan implementeras i planeringsprocessen, i alla fall som planeringsprocessen ser ut idag, där det inte finns utrymme och resurser för att jobba direkt med barn.

För att kontra det ovan skrivna kan det undras varför det är viktigt att ta med barnets perspektiv i den fysiska planeringen, speciellt om det krävs mycket resurser för att kunna möjliggöra det. Bidrar barn verkligen med tillräcklig expertis inför den fysiska planeringen för att det ska vara värt att ta hänsyn till? Tja, enligt några av de forskare som presenterats tidigare i uppsatsen har barn väldigt god förståelse och kunskap om hur de upplever sina närmiljöer. Barnens kunskap kan ge planerare och arkitekter en bra kunskap om hur de kan planera och gestalta miljöer för att gynna barns rörelsemönster i staden. Tillämpning av barnets perspektiv i fysisk planering går dessutom hand i hand med Agenda 2030, vilket nämnts tidigare i uppsatsen. Movium (2021) förklarar till och med att barns behov kan vävas in med ekosystemtjänster som tillsammans skapar sociala, ekonomiska och ekologiska städer. Detta säger oss i praktiken att när vi tar hänsyn till barns behov, åsikter och tankar i samarbete med strategiska planeringsbeslut skapar det hållbara städer.

Okej, så barnets perspektiv kan göra skillnad tillsammans med planerarens och arkitekters strategiska beslut inom fysisk planering. Hur kan vi etablera detta i

Sverige? Jag som landskapsarkitektstudent har reflekterat över en del åtgärder Sverige kan göra för att öka barns demokratiska inflytande över deras närmiljöer. En åtgärd är att blicka utanför Sveriges gränser och se hur vårt grannland Norge använder sig av barn- och ungdomsråd i varje kommun. Beslutsfattare, planerare och arkitekter i Norge kan vända sig till dessa barn- och ungdomsråd för att ta del och använda sig av barns tankar och åsikter. Kanske borde varje kommun i Sverige ha ett levande barn- och ungdomsråd för att säkerställa demokratin i det svenska samhället där alla medborgare, vuxna som barn, får vara med och påverka sina liv.

En annan åtgärd kanske är att implementera metoden Arkitekter i skola som nämnts tidigare i uppsatsen, samt det tillvägagångssättet som används i Gatulabba för att öka barns demokratiska inflytande i staden. Detta skulle inte bara bidra med att planerare och arkitekter enkelt och nära kan jobba med barn, utan barnen skulle även öka sitt ordförråd och förståelse om samhällsfrågor och sina rättigheter, vilket nämnts tidigare i uppsatsen. Det skulle leda till att barnen blir mer självsäkra i sig själva och upplever sig involverade och viktiga för samhället. Långsiktigt innebär det en god hälsa för barnen och bra förutsättningar för att ta sig an utmaningar i livet. Det stämmer även överens med pedagogernas svar från frågorna de fick besvara om barnens självförtroende.

Den sista åtgärden jag reflekterat över är att de yrkesgrupper som är involverade i fysisk planering borde få kunskap om vilken betydelse barnets perspektiv kan generera för fysisk planering. Jag tror starkt på att den kunskapen med fördel hade kunnat implementeras redan i utbildningen för dessa yrkesgrupper, eftersom det hade bidragit med att kunskapen successivt tagit sig ut i arbetslivet och på ett naturligt sätt utvecklat planeringstraditioner. För att säkerställa en stad där demokrati gäller för alla medborgare, liten som stor, och där det finns gemenskap, trygghet, tillgänglighet och gröna miljöer, krävs ett samarbete och kunskap hos vuxna som jobbar med fysisk planering, från politiker till tjänstemän.

6.1 Metoddiskussion

Litteraturstudierna har påverkat uppsatsens utfall genom att den bidragit till en förkunskap om vilka metoder som kan användas när barn konsulteras inför projektering av en plats. Litteraturen har även gett en kunskap om hur det har sett ut i Sverige med hänsyn till barn och deras behov av utemiljöer i staden, samt lagar och riktlinjer som påverkat detta. Det hade varit intressant och givande för studierna att ta med exempel på kommuner i Sverige som jobbar med involvering av barn i fysisk planering.

Under rubriken ”*Hur det har sett ut och hur det är idag – lagar och riktlinjer*” skrivs det om boverkets enkät som årligen går ut till kommunerna om hur de jobbar med fysisk planering. 2019 skrevs det in två frågor om hur de tagit hänsyn till barns rättigheter och barnets perspektiv i fysik planering. Barnkonventionen blev först lag år 2020, vilket är relevant att ha i åtanke för utfallet av dessa frågor. Efterforskning gjordes på Boverkets (2023b) webbsida för att se om siffrorna på dessa frågor ändrats i och med att barnkonventionen lagstadgades. Frågorna fanns inte med i enkäterna från 2020 till 2022, vilket gör att det inte går att säga något om den potentiella förändringen. Det hade också varit intressant att ta reda på hur de kommuner som svarat ja på enkäten har jobbat med att ta hänsyn till barn och hur de har involverat barn i fysisk planering.

Fallstudien av projekt Gatulabba har bidragit med stor kunskap om vilka metoder som kan användas vid konsultation av barn, samt vilka metoder som funkar för yngre och äldre barn, vilket stämmer överens med det som sägs i litteraturstudierna. Gatulabba har bidragit med konkreta exempel på hur det ser ut i praktiken när barn blir involverade och hur barn i åldrarna 5–18 år tänker kring deras närmiljöer. Med den kunskapen som fås från litteraturstudien och Gatulabba ges också en förståelse av att barn besitter väsentlig kunskap om sina närmiljöer och kan med stöd av vuxna skapa platser som är tillgängliga och trygga för alla.

Kontakten med pedagogerna har gett en kunskap om hur pedagogerna upplevt barnens utveckling och påverkning av att vara delaktiga i Gatulabba. Att pedagogerna besvarade frågorna via mejl gjorde det enkelt att komma åt svaren till skillnad från om intervjuerna skett via en träff där svaren behövt transkriberas. Dessutom gjorde det att pedagogerna i lugn och ro kunde fundera över frågorna om hur de upplevt barnen under och efter projekt Gatulabba. Om frågorna besvarats via en intervju ”face to face” hade det eventuellt blivit mer spontana svar med följdfrågor. Det hade kunnat leda till att jag som intervjuare eventuellt hade fått en bättre överblick och fördjupad kunskap som bidragit med ytterligare aspekter till min uppsats.

Det hade varit berikande för uppsatsen att intervjua barn och ungdomar som deltagit i Gatulabba för att få in barnens perspektiv och höra hur de upplevt att Gatulabba påverkat deras självförtroende och förmåga att förändra sin närmiljö. I uppsatsen finns lite utvärderingar från en del av barnen som var med i Gatulabba under rubrikerna ”*Reflektioner från pedagoger och barn om Gatulabba*” och ”*Resultat KASAM*”, däremot hade det varit intressant att höra barnens reflektioner i efterhand hur Gatulabba påverkat dem på sikt.

7. Avslutande reflektioner

Att ta med barnens perspektiv i den fysiska planeringen är komplext och ingenting som passar in i alla projekt av vad jag har förstått när jag fördjupat mig inom detta ämne. Men planerare och arkitekter ska fortfarande beakta barnens bästa i allt som rör barn enligt barnkonventionen. Hur planerare och arkitekter väljer att beakta barnets bästa kan göras på många olika sätt. Uppsatsen tog upp några exempel från Gatulabbas metoder som resulterade i väsentlig information om hur barn ville förbättra deras vardagsmiljöer till att bli roligare och tryggare.

Med kunskapen som jag samlat på mig under detta arbete tror jag att barn som blir involverade och vars åsikter blir tagna på allvar värnar mer om sina närmiljöer och ökar självförtroendet som individ. Jag hoppas ha ökat den insikten hos andra genom min uppsats.

Jag kommer bära med mig att barns behov av trygghet och tillgänglighet skapar en rörelsefrihet i staden som alla åldrar och individer värnas av. Avslutningsvis skulle jag vilja säga att en barnvänlig stad är bättre för oss alla och ett citat av George Bernard Shaw:

”People who say it cannot be done should not interrupt those who are doing it.”

7.1 Framtida forskning

För att skapa en rättvis bild över hela Sverige och hur alla Sveriges kommuner, myndigheter och beslutsfattare inom fysisk planering förhåller sig till barnets perspektiv och barns involvering i dessa frågor hade det behövts en vidare

undersökning. Där det lyfts upp fler exempel på projekt som konsulterat barn inför fysisk planering. Det hade även varit berikande med en uppföljning kopplat till projekten, där de presenteras i en utvärdering hur platsens upplevelse och användning förändrats för de barn och vuxna som påverkats av platsens utveckling.

Det behövs mer forskning på hur barn upplever att bli involverade i fysisk planering och om platser som de är med och förändrar blir mer trygga och tillgängliga. Idag finns en del forskning om det men mer konkreta exempel hade behövts för att kunna breda sina argument om barnets perspektiv i fysisk planering.

8. Referenser

8.1 Tryckta källor

Ataol, Ö., Krishnamurthy, S., & van Wesemael, P. (2019). Children's participation in urban planning and design: A systematic review. *Children, Youth and Environments*, 29(2), 27–50.

Axelsson, M. (2003). *Barn och ungdomars behov i fysisk miljö – Skolgårdar i mindre tätorter*. Blekinges Tekniska Högskola. Institutionen för Fysisk planering. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:833451/FULLTEXT01.pdf>

Barnombudsmannen. (2001) Med barnkonventionen som karta och kompass i kommuner och landsting. Stockholm: Kommentus Förlag.

Berglund, U & Nordin, K (2010). Barnkartor blir planeringskartor. I: Lieberg, M & De Laval, S & Åkerblom, P. *Den lärande staden*. Boréa bokförlag. Sidnummer 187–201.

Boverket (2020). Barnkonventionen i fysisk planering och stadsutveckling. (24). Boverket.

<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2020/barnkonventionen-i-fysisk-planering-och-stadsutveckling.pdf>

Cele, S & van der Burgt, D (2014). Barnen och stadsrummet – relationer mellan kompetens, ålder och delaktighet. *Sociologisk forskning*. Årgång 51, Nr. 1, 29–46.

Cele, S (2014). Lyssnar du på riktigt? Kritiska punkter om barns delaktighet i planeringen. *Skolans och förskolans utemiljöer: Kunskap och inspiration till stöd vid planering av barns utemiljöer*. Skolhusgruppen, Movium: Arkus, 45–50.

De Laval, S (2015). *Bygga stad för barn – En kunskapsöversikt om barn och ungdomar, täta stadsmiljöer och metoder för delaktighet och barnkonsekvensanalys*. 73. Arkus.

Francis, M. Lorenzo, R (2002). *SEVEN REALMS OF CHILDREN'S PARTICIPATION*. University of California, Davis, U.S.A och Milano, Italy. *Journal of Environmental Psychology*, Vol. 22, 157–169.

Gagnehag, K. Magnusson, A (2006). *Det salutogena perspektivet – ett möjligheternas förhållningssätt*. Växjö universitet Institutionen för pedagogik. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:206839/FULLTEXT01.pdf>

Jungmark, L (2021). *Barn Plats Lek Stad – Strategier för barnvänlig stadsplanering*. Tankesmedjan Movium vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). STAD & LAND Nr. 189.

Madsen, E (2015). *Planering med barns perspektiv En studie om barn och ungas roll som medborgare och aktörer i spelet om stadens framtid*. Sveriges lantbruksuniversitet, SLU. Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning. https://stud.epsilon.slu.se/8101/1/madsen_e_150624.pdf

Martinsson, L. Öhrling, E (2018). *Barn i fysisk planering En undersökning av barnperspektiv och barns perspektiv inom kommunal verksamhet*. Sveriges lantbruksuniversitet, SLU. Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning.

https://stud.epsilon.slu.se/13718/11/martinsson_l_ohrling_e_180904.pdf

Nordström, M (2020). *Barnkonsekvensanalyser i stadsplanering*. Boverket. <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2020/barnkonsekvensanalyser-i-stadsplaneringen.pdf>

Normann Bjarsell, E. Kylin, M (2014). *Säkerställ barnens utemiljöer!* Movium Fakta Nr. 6.

Rodela, R. Norss, E (2023) *Opening up spatial planning to the participation of children and youth: the Swedish experience*, European Planning Studies, 31:2, 252-269, DOI: 10.1080/09654313.2022.2041557 <https://doi.org/10.1080/09654313.2022.2041557>

Rudner, J (2017). *Educating Future Planners about Working with Children and Young People*. Promoting Children's Participation in Research, Policy and Practice. Vol 5, Nr 3, 195–206.

Sandqvist Wedin, J (2023). *Medborgardialog med barn – en fallstudie av tre skånska kommuners erfarenheter av dialogmetoden Arkitekter i skolan*. Sveriges lantbruksuniversitet, SLU. Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning. <https://stud.epsilon.slu.se/18894/1/sandqvist-wedin-j-20230608.pdf>

Salisu Barau, A. Rimi Abubakar, I. Muhammad Kafi, K. Hamdat Olugbodi, K. Ibrahim Abubakar, J (2023). *Dynamics of negotiated use of public open spaces between children and adults in an African city*. Land of Policy, 131.

SFS 2022:208. *Förordning med instruktion för Boverket*. Landsbygds- och infrastrukturdepartementet BB.

SFS 2018:1197. *Förenta nationernas konvention om barns rättigheter*. Socialdepartementet.

Änggård (2015). Gåturet som forskningsmetod för barns. *EDUCARE*. 1, 93.

8.2 Elektroniska källor

- Barnombudsmannen (2024a). *Barnombudsmannen – Om oss*. <https://www.barnombudsmannen.se/om-oss/> [2024-01-30]
- Barnombudsmannen (2024b). *Perspektiv på barnrätt*. <https://barnkonventionen-utb.barnombudsmannen.se/oversikt/vad-ar-barnkonventionen/perspektiv-pa-barnratt> [2024-01-30]
- Boverket (2023a). *Kommunal fysisk planering*. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/kommunal-planering/> [2024-02-20]
- Boverket (2023b). *Öppna Data – Plan- och Byggenkäten*. <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/oppna-data/plan-och-byggenkaten/> [2024-02-01]
- Boverket (2023c). *Arkitekter i Skolan*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/barnkonventionen/exempel/arkitekter/> [2024-02-02]
- Dialogguide (2024). *Arkitekter i skolan*. <https://dialogguiden.se/article/show/1099> [2024-02-02]
- Malmö Stad (2023). *Syrande regelverk*. <https://malmo.se/Bo-och-leva/Bygga-och-bo/Bygga-riva-eller-forandra/Sa-fungerar-bygglov-och-teknisk-anmalan/Styrande-regelverk.html> [2024-01-30]
- Socialstyrelsen (2024). *KASAM*. <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/metodguiden/kasam/> [2024-02-07]
- UNDP (2024). *Sustainable Development Goals*. <https://www.undp.org/sustainable-development-goals> [2024-01-29]
- UNICEF (2024). *Barnkonventionen*. <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten> [2024-01-23]
- UNICEF (2024). *Vad är barnkonventionen?* <https://unicef.se/barnkonventionen> [2024-01-29]
- Uppdrag psykisk hälsa (2024). *Delaktighet i arbete med SIP*. <https://www.uppdragpsykiskhalsa.se/sip/sip-for-barn/oka-barns-delaktighet-i-sip/> [2024-01-26]
- Växtvårket (2024a). *Om oss*. <https://www.vaxtvarket.se/om-oss/> [2024-02-06]
- Växtvårket (2024b). *Barninvolvering*. <https://www.vaxtvarket.se/tjanster/barninvolvring-2/> [2024-02-06]
- Växtvårket (2024c). *Gatulabba*. <https://www.vaxtvarket.se/projekt/gatulabba/> [2024-02-06]

9. Figurförteckning

Figur 1. Tidslinje över lagar och riktlinjer som påverkat/påverkar barns plats i staden. (Izabella Stålbrand 2024).....	16
Figur 2. Gullängen, Malmö. Pilen visar gång- och cykelvägen som barnen jobbade med. Map Data © Google (2024a) https://www.google.com/maps/place/Gull%C3%A4ngen,+Uddeholmsgatan,+214+49+Malm%C3%B6/@55.5840815,13.0199428,394m/data=!3m2!1e3!4b1!4m6!3m5!1s0x4653a16ebb065a75:0x1ab50fc1d32d345f!8m2!3d55.5842481!4d13.0232141!16s%2Fg%2F11bvtgygx9?entry=ttu [2024-02-05]	31
Figur 3. Säkert/Tryggt - bänk, ryggstöd.....	31
Figur 4. Farligt - glasflaska.....	32
Figur 5. Coolt - graffiti.....	32
Figur 6. Skissning i full gång.	33
Figur 7. Snickarskola - använda såg.....	33
Figur 8. Byggande av prototyp - Cykelguppvägen.....	34
Figur 9. Målardags!	34
Figur 10. Målning av cykelguppvägen.....	35
Figur 11. Resultatet av cykelguppvägen.....	35
Figur 12. Området utanför Sofielundsfridsgård på Palmgatan som barnen analyserat, Malmö. Cirkeln visar fritidsgården. Map Data © Google (2024b) https://www.google.com/maps/place/Sofielunds+Fritidsg%C3%A5rd/@55.5859127,13.0158423,98m/data=!3m1!1e3!4m6!3m5!1s0x4653a16848ddc3f3:0x8fdb0b90207de8e4!8m2!3d55.586094!4d13.0167069!16s%2Fg%2F1hc61ccry?entry=ttu	36
Figur 13. Mindmap - barnvänliga gator.....	37
Figur 14. Idéritningar från projektgrupp 8–12 år.	38
Figur 15. Målning av blomlådor.....	38
Figur 16. Slutresultat av lekgatan.....	39
Figur 17. Fototagning med ungdomar 13–18 år. Säkert/Tryggt är fritidsgården. Korrekt/bra är hängmattan.....	40
Figur 18. Idéritningar för häng och lek.	41
Figur 19. Hängbordet kommer till liv.	42
Figur 20. Slutresultat av hängbordet.....	42

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (PDF-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.